

Suvremeno eklekticističko razotkrivanje skrivene teleologije nietzscheanske antropologije

---

Včev, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:802838>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za filozofiju

Diplomski sveučilišni studij filozofije; smjer: nastavnički (dvopredmetni)

Ivan Včev

**Suvremeno eklekticističko razotkrivanje skrivene
teleologije nietzscheanske antropologije**

Diplomski rad

Zadar, 2022.

Sveučilište u Zadru

Odjel za filozofiju

Diplomski sveučilišni studij filozofije; smjer: nastavnički (dvopredmetni)

Suvremeno eklekticističko razotkrivanje skrivene teleologije nietzscheanske antropologije

Diplomski rad

Student/ica:

Ivan Včev

Mentor/ica:

Izv. prof. dr. sc. Marko Vučetić

Zadar, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ivan Včev**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Suvremeno eklekticističko razotkrivanje skrivene teleologije nietzscheanske antropologije** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 7. siječnja 2022.

Sadržaj

Uvod.....	5
Svijet u oku Zmaja	8
<i>Kako je istinski svijet konačno postao bajkom</i>	13
Dodatak I.....	15
Dodatak II.....	17
<i>Sadistički automaton</i>	21
<i>Tlön</i>	25
<i>Odsjaji u kromu</i>	28
<i>Igne Natura Renovatur Integra</i>	33
Zaključak	35
Literatura.....	38
Sažetak.....	40
Summary	41

Uvod

Slika starog svijeta je Krist Pantokrator. Slika novog svijeta je Bafomet. Integracija naspram konfuzije. Sklad četiri uzroka naspram rascjepa između materijalnih/eficijentnih i formalnih/finalnih. Zdrav razum nadređen instrumentalnom umu naspram raskola između zdravog razuma i instrumentalnog uma. Izvor (istina, dobro, ljepota) i otkriće naspram laži i inovacije. Spoj duše i tijela naspram dualizma i monizma. Spoj vjere i razuma naspram konfliktnih ekstrema misticizma i scijentizma. Milost naspram eksploatacije. Ljubav naspram požude.

Mišljenje koje je izrodilo moderni svijet i koje još uvijek kontrolira njegov tok temelji se na alkemijskom principu *Solve et Coagula*. Tajnoj doktrini koja je stoljećima starija od hegelijanske dijalektike i koja je, bez sumnje, njezin korijen. Međutim, što je to što se rastapa i ponovno zgrušava? Primarno, to su dva metafizička principa: bitak i bivanje.

Bitak je sistematizacija čitave stvarnosti prema inherentnim pravilima ljudskog mentalnog aparata: prostoru, vremenu i kauzalnosti. Za Schopenhauera, bitak je princip individuacije, dok je za Iain McGilchrista to pristup svijetu primarno iz lijeve hemisfere. Čovjek imenuje i kategorizira život – od stvarnosti stvara skup stvari, od skupa stvari stvara stvarnost – zbiljski svijet reducira na mapu: od onoga što nam je prezentno (bivanje), on stvara reprezentaciju (bitak). Svojom strogo usmjerenom pažnjom, mi nešto činimo jasnim, nepromjenjivim i statičnim kako bi to mogli zahvatiti ili s-hvat-iti – u prijevodu: ugrabiti kako bi iskoristili. „Stvaralačko tijelo stvorilo je sebi duh kao ruku svoje volje.“¹ Ono više nastalo je iz onog nižeg: iz preciznog pogleda i desne ruke koji su nastali da bi manipulirali materijalnim predmetima, dalje se razvila svijest koja grabi pojmove. „Evolutivna je činjenica da smo, za korištenje i izradu, nastojali snažno preferirati desnu ruku, koju kontrolira lijeva strana mozga – u stvari, onaj dio mozga koji je [...] vrlo blizu Brocinog područja: dijela lijeve hemisfere koji je došao potpomagati izražajnu moć sintakse i vokabulara, imena stvari i kako ih sastavljamo zajedno.“² Zato Nietzsche kaže: „Nemam povjerenja ni u jednog sistematičara i uklanjam im se s puta. Volja za sustav jest pomanjkanje čestitosti.“³

Bivanje je život sam. Evolucija, vječni proces, vječna mijena: Πάντα ῥεῖ. Glazba kao najbolja preslika Schopenhauerove volje: harmonija vječnog rata između nota i tišina. Stoga,

---

¹ Nietzsche, Friedrich. *Tako je govorio Zaratustra: Knjiga za svakoga i ni za koga*. Mladost, Zagreb, 1983., str. 31.

² McGilchrist, Iain. *The Master and His Emissary: The Divided Brain and the Making of the Western World*. Yale University Press, 2012., str. 100.

³ Nietzsche, Friedrich. *Sumrak idola; Ecce Homo*. Demetra, Zagreb, 2004., str. 8.

istinska mudrost nije u cifranju pojmova, već u strpljivom čekanju i osluškivanju – poput lovca koji strpljivo njuši i promatra znakove šume – potrebno je držati u svijesti konfliktne i kontradiktorne stavove, sve dok ih um ne objedini u višem gestaltu. Istinska mudrost je utjelovljena, ona proistječe iz naše instinktivne prirode i otkriva se u našoj aktivnoj uključenosti, u našem življenju u svijetu. Najviši izričaj bivanja nalazimo u sljedećoj Goetheovoj izjavi: „Ono božansko je djelatno u živome, a ne u mrtvome; ono je u postajućem i preobražavajućem, a ne u postalom i ukočenom. Zato i um/razum, u svojoj težnji k božanskom, ima posla samo s onim postajućim, živim, a racionalnost s onim postalim, ukočenim, da bi ga iskorišćivala.“⁴

Sve je ovo jedna ingeniozna shema koja ima za cilj samo jedno: strogo razdijeliti uzroke. Bitak je sadržan u *causa materialis* i *causa efficiens*. Bivanje je sadržano u *causa formalis* i *causa finalis*. Sposobnost s kojom obrađujemo *materialis/efficiens* je instrumentalni um. Sposobnost s kojom spoznajemo *formalis/finalis* je zdrav razum⁵. Međutim, u ovoj shemi *materialis/efficiens* je povezan s vječnošću, a *formalis/finalis* s promjenjivošću – time je i ujedno izvrnut prirodni poredak naših sposobnosti: sad instrumentalnim umom analiziramo i sistematiziramo vječnost, a zdravim razumom spoznajemo promjenjivost. Rezultat prvoga je prazan kalup, rezultat drugoga je Tlön. Rezultat sveukupne sheme je dominacija nad umom čitavog čovječanstva. Sve će ovo bit posebno objašnjeno dalje u ovom radu – stoga, vratimo se sad na uzroke.

Uzmimo za primjer starogrčku riječ κράτος koja se obično prevodi kao „snaga“. *Causa materialis* je snaga kao pojam, kao komadić značenja koji se stavlja u sistem (sintaksu). *Causa formalis* je snaga kao snaga, odnosno snaga kao egzemplar snage; *causa formalis* su ujedno i sve ove četiri definicije snage, tj. prvi principi. *Causa efficiens* je snaga kao moć, kao djelovanje. *Causa finalis* je snaga kao čuvanje – jer grčka riječ objedinjuje ova dva značenja, pa je tako Krist Παντοκράτωρ jer on ujedno ima moć nad svima, ali i sve drži, sve čuva⁶.

Pa ipak... „Bog je mrtav: ali za ljudski rod, kakav već jest, možda će još tisućljećima postojati špilje u kojima će se pokazivati njegovu sjenu.“⁷ Točnije rečeno: zato što su finalni

---

⁴ Goethe, J. W. i Eckermann, J. P. *Conversations of Goethe with Johann Peter Eckermann*. De Capo Press, 1998. Petak, 13.02.1829.

⁵ Naravno, za spoznajnu prvih materijalnih i djelatnih uzroka, kao prvih principa, čovjek koristi zdrav razum – međutim, za samu obradu materije i djelovanja, čovjek koristi instrumentalni um.

⁶ Aristotel. *Metaphysics, Volume I (Loeb Classical Library No. 271)*. Harvard University Press, 1933., 1013b Redovi 15 – 30; ovdje Aristotel daje vrlo jasne definicije sva četiri uzroka.

⁷ Nietzsche, Friedrich. *Radosna znanost*. Demetra, Zagreb, 2003., str. 97.

uzroci isisani iz jezika, svijet je zaboravio Boga. Time je sva religija nužno degenerirala u licemjerje i u alat za eksploataciju.

Causa finalis je „integrativna svrha“ od koje nema bolje – najviše Dobro u bilo kojem djelovanju; kako za osobu koja svojevolumno vrši to djelovanje, tako i za čitavo biće (sve što jest). Na primjer, ljudska „težnja“ za samoodržanjem je dobra, ne samo zato što je korisna za pojedinca ili zato što će kasnije biti korisna za njegovo potomstvo i zajednicu, već zato što održanjem sebe na životu, čovjek donosi slavu čitavoj Božjoj kreaciji – a Bog i čitav prirodni svijet, život uopće, mu vraća za njegov trud deseterostruko nazad: finalni uzroci omogućuju odnos i sve-povezanost. Međutim, sve današnje riječi – „svrha“, „cilj“, „poriv“, „težnja“, „nagon“, „stremiti“, „nastojati“, itd. – u funkciji su djelovanja za sebe, bez višeg cilja: a djelatnost bez višeg cilja je djelatnost radi koristi. Formalni uzroci su reducirani na eficientne uzroke. *Causa efficiens* se može razumjeti na dva načina: 1. Kao svakodnevna uporaba riječi „uzrok i posljedica“: X djeluje na Y, te je stoga X uzrok promjene ili kretanja Y-a; ili X stvara Y – stolar je uzrok (jer stvara, producira) stola; 2. Kao funkcija, moć ili korist – bez finalnih uzroka, djelovanje postaje svrha za sebe, a čovjek predatorski stroj za grabljenje. Ovime, čitav je svijet u kojem živimo pretvoren u nietzscheanski pandemonijum kojeg vodi i oblikuje jedna jedina sila: volja za moć.

Svijet u oku Zmaja

Finalne uzroke ne možemo poznavati ako ne poznajemo formalne uzroke, a formalne uzroke ne možemo poznavati ako ne poznamo narav istine.

Istina je drevnija od svijeta. Ona, zajedno s Dobrom i Ljepotom, prožima sve što postoji. Taj je trio ujedinjen, tako da sve što je dobro, mora nužno biti i istinito i lijepo; isto tako, onaj tko teži istini, ujedno će pronaći i dobro i ljepotu. Njih se nekoć davno nazivalo transcendentalima – jer sve što sadrži ta svojstva, portal je u drugi svijet. Danas ih se zove transcendentalima – jer oni su za spoznaju našeg uma, nedohvatljivi.

To je točno – ali samo za instrumentalni um kad je odsječen od zdravog razuma⁸ i vlastitog tijela (osjetilnog-opažanja i osjećaja). Transcendentale nije moguće uhvatiti, prikovati, secirati i onda naknadno sistematizirati – ono niže, u želji da dohvati, može samo iskariti ili uništiti ono više. „Si enim comprehendis, non est Deus“⁹. Ako misliš da si ga shvatio, to što si shvatio nije Bog.

Istina je vječna. Stoga, ako se čovjeka izmanipulira da za spoznaju vječnoga koristi sposobnost namijenjenu za spoznaju promjenjivog, sva istina će biti uništena. Naime, čovjek spoznaje formu (ono vječno) uz pomoć zdravog razuma, a materiju (ono promjenjivo) uz pomoć instrumentalnog uma. Na primjer, zdravim razumom mi shvaćamo da je ovo „drvo trešnje“, dok instrumentalnim umom mjerimo, uspoređujemo, kategoriziramo, itd. to drvo; isto tako, zdravim razumom shvaćamo princip „Sve stare ljude treba poštovati, a svu djecu smatrati dražesnom“, dok instrumentalnim umom analiziramo gramatička svojstva te rečenice, stavljamo ju u silogizam za daljnje dokazivanje, itd. Analiza, kritika, dekonstrukcija i osporavanje („debunking“ – pobijanje i oduzimanje ugleda nekom principu kroz raščlanjivanje tog principa), bez temelja koji pruža zdrav razum, vode u apsolutnu destrukciju. Kao što Aristotel kaže: *regressus ad infinitum* (beskonačni regres) nije moguć ni u jednom od četiri uzroka¹⁰. Iza svake vrste moramo postaviti prvi uzrok/princip: za materiju – *materia prima* (ne kao prva nastala materija, nego kao temeljni gradivni element svega); za djelovanje – prvi akt; za formu – prvi princip; za telos – najveće dobro. Za prosječnog čovjeka najužasnije posljedice

---

⁸ Aristotel. *Nicomachean Ethics* (Loeb Classical Library No. 73). Harvard University Press, 1934., 1139a Ovdje Aristotel razdvaja dušu na dva dijela: iracionalni i racionalni dio. Racionalni dio dalje razlaže na *ἐπιστημονικόν* (epistemonikon) [eng. Scientific Faculty] i *λογιστικόν* (logistikon) [eng. Calculative Faculty]. Prva sposobnost nam omogućuje spoznaju onog nepromjenjivog i vječnog: prvih principa. Ona je istovjetna s terminima *νοῦς* (nous) i aktivni intelekt/agent intelekt. Druga sposobnost nam omogućuje analizu onog promjenjivog: materije (*causa materialis*) i djelovanja (*causa efficiens*). Najjednostavnije rečeno: zdrav razum i instrumentalni um.

⁹ Augustin, Sveti Aurelije. *Patrologiae Cursus Completus*, Svezak 38. J.-P. Migne, 1841.

¹⁰ Aristotel. *Metaphysics*, Volume I., 994a

imaju analiza forme i telosa – prva vodi u uništenje čitavog znanja, druga vodi u uništenje čitavog morala. Ako svaki zdravorazumski princip idemo analizirati do u beskonačnost, svi će biti razoreni. Sve što nam tad ostaje – i u pogledu znanja i u pogledu morala – su nihilizam, relativizam i utilitarizam. Znanje je nemoguće i svo djelovanje je besmisleno. Svo znanje i sav moral je relativan, dakle, ovisi od nečega: individualnih sentimentata, povijesne uvjetovanosti, kulturalne uvjetovanosti, rasne uvjetovanosti, klasne uvjetovanosti, psihološke uvjetovanosti, evolucije (svo znanje i sav moral stalno raste, razvija se, napreduje, itd.). Svo znanje je fikcija koju smo izmislili radi koristi i sav moral treba utemeljiti na maksimizaciji opće koristi¹¹. Međutim, tu se događa obrat: sad upravo te redukcije postaju prvi principi. Kao što Roger Scruton voli reći, danas se ljude batina s relativizmom: „Zašto osuđuješ druge?!“ ili „Pun si predrasuda!“ – jer u sistemu gdje je relativnost istine i morala prvi princip, tu je svaki sud (bio to sud o istini, o dobru ili o ljepoti) loš – nema istine i sve je relativno, što znači da je relativnost jedina istina, a svatko tko to ne prihvaća je lažov i pokvarenjak.

Pogledajmo sad ovu dinamiku u svjetlu već navedenog principa: „Sve stare ljude treba poštovati, a svu djecu smatrati dražesnom.“ Pošto smo danas svi indoktrinirani da vjerujemo kako je moderna znanost jedini put do istine – a ona priznaje samo materijalne i efikajentne uzroke – mi tada počinjemo gledati ovaj princip kao na kakvu materiju ili na kakvo skriveno djelovanje; što znači: kao na nešto što je promjenljivo. Da bi to spoznali, koristimo instrumentalni um. Stoga, mi krećemo gledati da li ovaj komadić ulazi pod koji ideološki sistem; uspoređujemo taj princip s drugim principima iz prošlosti, od drugih autora, itd.; nabrajamo sve ranije i kasnije misli tog istog autora vezane uz taj princip, itd. Isto je i s efikajentnim uzrocima koji su sad, bez finalnih, djelovanje za sebe radi sebe. Tako gledamo skrivene impulse koji su nagnali nekoga autora da zapiše takav princip; gledamo skrivenu moć (neke grupe) i opresiju (neke druge grupe) koje dolaze s takvim principom; pratimo kako određene skupine ljudi reagiraju na taj princip, itd. Sad se postavlja pitanje: zašto bi se intelektualna klasa na svim visokoškolskim institucijama bavila ovakvim perverzijama? Zato što oni tragaju za Baconovim „uniformnostima prirode“. Ako se otkrije da X tip osobe preferira X princip ili ako se otkrije da X princip djeluje ovako na Y osobu, onako na Z osobu i tako na

---

¹¹ I scijentizam i deontologija su oblici utilitarizma. Scijentizam bazira svo znanje i moral na modernoj znanosti: dakle, materijalni i efikajentni uzroci – što opet vodi u maksimizaciju „sreće“. Kao na naslovnica novina: „Nova znanstvena studija otkrila najbolji način za zadovoljiti vašeg partnera/partnericu.“ Deontologija se bazira na tome kako maksimalno ublažiti strah od tuđih pokuda. Zato je vrhovna instanca Kantove deontologije kineski kolektivizam utemeljen na „društvenom rejtingu građana“ [Social Credit System]. Trčiš preko crvenog dok te ubojica lovi? – minus pet bodova. Kolika li je samo dalekovidnost Nietzschea kad ga je nazvao Kinezom iz Königsberga!

W osobu – tad imamo tehnike u rukama kako kontrolirati sile prirode, u ovom slučaju: ljudsku prirodu. Bez daljnega, principi se također analiziraju i da bi se neželjene ideje „osporile“, a željene promovirale. Sve je ovo temelj današnje primijenjene psihologije, marketinga i svih „novosti“ (od novina, do televizije, pa do interneta – svi su ti izvori informacija, a pogotovo ovi malo stariji, strogo kalkulirani i konstruirani u vidu ovih tehnika). Umjesto općeg dobra imamo opću eksploataciju. Ako bi i dalje inzistirali na danom principu kao na najvišem dobru, njega bi se vrlo lako moglo „osporiti“ bilo kojom od današnjih floskula: „To je samo tvoje mišljenje – treba bit tolerantan i uvažit tuđa, drukčija mišljenja.“; „To je samo tvoj osjećaj, netko drugi to možda ne osjeća – to nije za univerzalizirati u princip.“; „Očigledno je da nisu svi starci vrijedni poštovanja, a mnoga djeca su odvratna derišta – tako da taj princip uopće ne stoji za uvijek.“; „Dobro, to je možda sad tako, možda samo u ovoj civilizaciji, možda ćemo evoluirati i nadići taj princip.“ Međutim, koje je onda najviše dobro što proizlazi iz tih osporavanja? Bez sumnje, to je čisti egoizam: „Odnosit ću se prema svijetu kako ja hoću/kako ja mislim da je najbolje.“ Da li to može biti djelovanje koje vodi najvišem dobru? Naravno da ne. Nakon svega ovoga, princip i dalje stoji – nepomičan, neokaljan: vječan. Zašto? Zato što kad vrijeđamo stare ljude, mi poričemo vrijednost čitavog njihovog života i bacamo u zaborav čitav jedan svijet: jer starci su riznice, ne samo drugih, vjernih principa, već i jednog duha, jednog načina življenja u svijetu kojeg više nikad neće biti. Oni su čuvari sjećanja, povijesti kakva je zbilja bila – bez toga, tehnokratski Levijatan stavlja čovjeka u jaram bilo koje od svojih ideologija¹²; čovjek postaje oblikovan i usmjeravan, kroz propagandu najnovije povijesne fabrikacije, prema volji svojih vladara. Tretirat i gledat djecu na bilo koji drugi način jest činit nepravdu: sva djeca, čak i ona šutljiva, su „sama od sebe“ sretna – zašto? Sretna su jer su živa, drugi razlog im ne treba – ubiti to u djetetu znači negirati to u samome sebi i osuditi mališana na nepravednu patnju (ovo se danas zove stvaranjem „trauma“¹³). Isto vrijedi i za nas same – najveće dobro je živjeti u državi koja prihvaća objektivni moral, tako da se očekuje od drugih da nas tako tretiraju dok smo djeca i starci, kao što i mi trebamo druge tako tretirati. Poreći ovaj princip, kao i bilo koji

---

¹² Lewis, C. S. *The Abolition of Man*. HarperOne, 2001., str. 43, 44. „Ono za što se tvrdi da su novi sistemi ili (kao što ih sad zovu) 'ideologije' – sve one sadrže fragmente [doktrine objektivne vrijednosti: vječne istine, objektivni moral i objektivna ljepota], nasumično/arbitrarno iščupane iz svog konteksta u cjelini i napuhane do ludila u svojoj izolaciji, još uvijek dugujući [doktrini objektivne vrijednosti] i samo njoj, toliku valjanost/opravanost koju posjeduju.“ Komunizam, kapitalizam, socijalizam, fašizam, liberalizam, univerzalizam, nacionalizam, internacionalizam, feminizam, ...

¹³ Što je trauma? Kao skup svih mogućih ljudskih trauma ili kao skup svih trauma nekog čovjeka – to je čisti *causa materialis*. Kao skriveni impuls koji diktira ponašanje nekog čovjeka ili kao „ono“ što kad jednom nanesimo čovjeku, on će djelovat „onako“ – to je čisti *causa efficiens*.

drugi istinit princip – pa i poreći postojanje nekog od četiri uzroka – je isto kao i poreći postojanje tonova ili osnovnih boja.

Istinu, kao i transcendentale, nije moguće u potpunosti definirati ili logički izvesti/dokazati. „Ne možeš ih doseći kao zaključke: oni su premise.“¹⁴ „Ako ništa nije bjelodano, ništa ne može biti dokazano.“¹⁵ „Ako ništa nije obavezno samo zbog sebe, ništa nije obavezno uopće.“¹⁶ Iz transcendentala proizlazi doktrina objektivne vrijednosti¹⁷: vječne istine, objektivni moral i objektivna ljepota. Istina nije samo osnova svih naših teorija, već i cilj svih budućih teoretiziranja. Ona je početak i kraj. Temelj kuće i njezin krov: Transcendentali su naš dom. No, oni nas ne upućuju samo u sjaj onog drugog, Vječnog Svijeta, već nam ukazuju i na slavu ovog, zemaljskog svijeta. Kao što Roger Scruton ističe: naša potraga za ljepotom je želja da se vratimo kući. „U iskustvu ljepote, svijet postaje naš dom¹⁸. On to postaje na poseban način – kroz naše prisustvo, radije nego kroz upotrebu [iskorištavanje].“¹⁹ Ne samo u iskustvu „visoke umjetnosti“, svetog ili uzvišenog, već i u svakodnevnim „sitnicama“ – pomaganju nemoćnih, preuređivanju našeg životnog prostora, naporu da kažemo istinu – Transcendentali daju značenje našem životu i pružaju nam utjehu: govore nam da smo zaista stvoreni za ovaj svijet, te da nismo stranci u njemu.

Čovjek po svojoj naravi teži transcendentalima; to je prirodni zakon u svima nama: „težnja“ da djelujemo k dobru, da tražimo istinu i da cijenimo ljepotu. U esenciji čovjeka je ovaj telos. Na primjer, svaki je čovjek rođen s moralnom savjesti, ali ako on od ranih nogu nije

---

¹⁴ Lewis, C. S. *The Abolition of Man.*, str. 40.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ovaj termin, „doktrina objektivne vrijednosti“ ili samo „objektivne vrijednosti“, označava vječnost istine, dobra i ljepote kao aksioma, ali i kao vrhovnih ciljeva našeg mišljenja, djelovanja i prosuđivanja. Obično se on koristi samo u moralnom smislu (cilj), ali mi ga ovdje proširujemo na njegovu punu domenu. Vrijednost je i temelj i svrha jer ona zauvijek postoji u Božjem umu. Čak i kad ne bi bilo više ljudi da idu prema nekom cilju, vrijednost bi i dalje stajala kao temelj. Forma i telos.

¹⁸ Eng. „The world comes home to us, and we to the world.“ – Doslovni prijevod bi bio: svijet nam se vraća kući, a mi svijetu. Autor tu očigledno aludira na spinozijanski panteizam, gdje se mi osjećamo doma u svijetu, a svijet u nama. Svijet u našem iskustvu ljepote osjeća vlastitu ljepotu. Pošto ovaj rad ne promovira nikakav panteizam, prijevod je modificiran.

¹⁹ Scruton, Roger. *Beauty*. Oxford University Press, 2009., str. 67. Ovdje je potrebno naglasiti još jedan kabalistički/panteistički/panenteistički moment: svi oni vjeruju da naša pažnja mijenja svijet, ona doslovno mijenja objekt koji promatramo (kao što ćemo vidjeti u poglavlju „Tlön“). To je Heideggerovo otkrivanje i skrivanje: tokom življenja u svijetu nešto ti se otkrije, dok se druga stvar istodobno sakrije – zatim, to otkriveno zapada u neautentičnost predstave – i tako opet: bivanje-bitak-bivanje-bitak-bivanje. Identično kao i kod Hegela, samo što u njegovom sistemu jednoga će dana sve postat predstavljeno: apsolutno. Također, svi moderni „guru“ i svi stari učitelji meditacije govore o istome. Oni te uče da trebaš naučit biti „prisutan“ u svijetu (eng. „to be present“ – zanimljivo, Dreyfus koristi riječ „present/presence“ za neautentični *Vorhandenheit*, dok mu je budistički „presence“ *Zuhandenheit* – tu je govor o istim stvarima, samo pod radikalno drukčijim terminologijama).

Naravno, ljudska pažnja jest moralni čin i čovjek treba paziti kako gleda druge ljude i svijet. Također, čovjek treba kultivirati ljubav prema prirodnom svijetu, „malim“ i „običnim“ stvarima – naučit „bit prisutan u svijetu“. Sveti Augustin kaže isto: *Ordo Amoris*. Međutim, ljudska pažnja ne mijenja stabilnost i suštinu objekta – to je suludo.

učen doktrini objektivne vrijednosti, ta sposobnost će polako atrofirati – kao da nikad nije naučio hodati. Kao što je stari Sokrat znao govoriti: vrlina je poput vještine. Kao i za svaku drugu vještinu, potreban je proces da se vrlina usvoji – pošto je čovjek utjelovljeno biće, a ne samo instrumentalni um, potreban je odgoj, kultura. Jedna od najbitnijih vrlina koju je moderni svijet posve zaboravio je sud: kako o istini, tako i o dobru i ljepoti. Danas se toliko izruguju stari ljudi koji „stalno negoduju“ – međutim, ono što nama svima promiče u tom ismijavanju jest to da oni nama, u svojim „priprostim“ i naizgled „jednostavnim“ izjavama, daju sud o svijetu koji je proizašao iz same dubine njihovog bića: jer sud nije algoritamski proces, on je rezultat desetljeća života u svijetu. Svaki čovjek u svom srcu želi državu u skladu sa zdravim razumom, ustrojenu po Prirodnom Zakonu – kao dijelu Vječnog Zakona. Međutim, čovjek to više ne zna reći, želje njegove požude su nadvladale želje njegovog srca. No, to i dalje nije razlog za očajavanje.

Istina će uvijek biti. Čak i ako se svo znanje iskvari, sva povijest fabricira i sva ljudska tijela tehnološki izmijene. Ona će uvijek biti tu za nas – kao dom od kojeg smo jednom pobjegli – da ju ponovno otkrijemo, da je se ponovno prisjetimo. Kao što bi dekadentni pjesnik rekao – a s njim u glas i Platon sam: „Ma šta mi uradili, ja sjećam se!“

Što je moderni svijet učinio s Istinom? Za početak, sveo ju je na bitak. Ovo najbolje vidimo u obrazovanju. Čitava povijest filozofije je pretvorena u nabranje sistema. Međutim, ni jedan istinski filozof nije gradio „sistem“: od Platona, do Aristotela, do crkvenih otaca, pa sve do skolastike. „Sistem“ je inovacija modernizma – nekoga kao što je Leibniz. „Zar vi, najmudriji, ne zovete ono što vas goni i raspaljuje „voljom za istinom“? Voljom da se može zamisliti čitavo biće svijeta: tako ja zovem vašu volju! Čitavo biće htjeli biste vi tek učiniti takvim da se može zamisliti: jer vi s opravdanim nepovjerenjem sumnjate da li je ono već zamišljeno. Ali ono treba da se vama pokori i povine!“²⁰ Stari su znali da je ono već zamišljeno, da su sve ideje u Božjem umu, te su stoga svoje pobude povinivali tom vječnom poretku – oni su tražili principe, vječne istine. Nitko tu nije gledao kako konstruirati sistem da zadovolji vlastitu požudu²¹.

---

²⁰ Nietzsche, Friedrich. *Tako je govorio Zaratustra.*, str. 104.

²¹ Danas se studente uči kako je Sokrat rekao da je vrlina vještina, onda je došao Platon s drugim moralnim sistemom (još su se k tome istine njegovog moralnog sistema „razvijale“, „evoluirale“), pa Aristotel s trećim, itd. Međutim, to što je Sokrat rekao, Platon i Aristotel su prihvatili, jer je to princip: uz to, oni su još iznašli i druge etičke principe.

Slično ovome, s druge strane, zahtjeva se apstraktna konzistentnost koja nadilazi razinu spoznaje zdravog razuma – time se aktivira instrumentalni um koji onda obrađuje ono što nije za obradu; tako se završava u herezi – na primjer, princip Božje jednostavnosti i princip da su ideje u Božjem umu: ako se tu krene forsirat koherentnost,

Stoga, prije nego što možemo shvatiti Nietzschea, najiskrenijeg paragona modernog svijeta, prvo moramo shvatiti ono što je izgubljeno...

Kako je istinski svijet konačno postao bajkom

Većinom se temelji Nietzscheove filozofije traže u Schopenhaueru, eventualno Goetheu i predsokratovcima, međutim: Nietzscheova filozofija je kulminacija projekta starog više od šesto godina, projekta koji je svoj puni zamah uzeo osvitom znanstvene revolucije. U svakom otkucaju sata modernog svijeta, u svakom danu našeg života, mi žanjemo ono što je tad posijano: smrt zdravog razuma. Zdrav razum iliti: intuicija, *Vernunft*, um, razum, vođ (nous).

Onaj tko ima oči, a ne vidi; onaj tko ima nous, a ne koristi ga – njega se naziva vulgarnim i profanim: a čitav je svijet učinjen upravo takvim. Opravdanje i prvi impetus za poduzimanje takvog pothvata je omogućio Galileov teleskop: on je čitavom svijetu dokazao da je ljudski spoznajni aparat defektan i da stoga treba iznaći novo oruđe za spoznaju istine – novu metodu. Time je osporeno čitavo znanje starog svijeta, koje se nakon toga počelo, korak-po-korak, uništavati i brisati... To znanje se temeljilo na filozofiji Aristotela.

Aristotel je vjerovao, kao i Platon, da je istina vječna, te da ju čovjek ne može izumiti, već otkriti. Međutim, za razliku od Platona koji nije vjerovao da je znanje u ovom svijetu, već u Sjajnom Svijetu i u ljudskoj duši: stoga, čovjek otkriva istinu kad se prisjeti onoga što je njegova duša gledala prije nego je završila u zatvoru tijela – Aristotel je držao da je znanje u ovom svijetu i da je čovjek blagoslovljen sposobnošću da ga otkrije svojim jednostavnim prisustvom i življenjem u svijetu.

Za Platona, osnovna metoda prisjećanja istine je dijalektika: razgovor između dvoje ljudi koji imaju iskrenu dispoziciju²² u potrazi za istinom. Njezin je cilj proizvesti ideje (koje dolaze u vrlo ugodnim „a-ha!“ trenucima), a ne analizirati i pretresati značenja pojedinih pojmova (to je sekundarno²³). Naravno, Aristotel se slaže s ovim, pošto je razgovor utjelovljen način življenja u svijetu – međutim, dijalektika nas može vrlo lako prevariti ako se družimo s

---

kao „nije moguće da je Bog jednostavan, ako ima mnoštvo u svom umu“ – daljnjom analizom ovoga ili završimo u panteizmu ili negiramo postojanje svog znanja.

²² Iliiti raspoloženje; način na koji pristupamo svijetu, tip pažnje koji pridajemo svijetu.

²³ Aristotel. *Nicomachean Ethics.*, 1095b Iskvaren čovjek ne vidi prve principe etike. Lošim obrazovanjem, čovjek usvaja štetna uvjerenja, čiji je rezultat iskvareno mišljenje, djelovanje i prosuđivanje – samim time, čovjek postaje dekadent koji destruktivno djeluje na samoga sebe i na širu kulturu. Shodno tome, oni koji tvrde kako je jedini cilj Platonovih dijaloga osporavanje: sjećanje i cifranje pojmova – oni su intelektualno iskvareni jer ne vide prvi princip svog znanja uopće. Taj prvi princip je sadržan u prvoj rečenici Aristotelove *Metafizike* i njega ćemo se uskoro dotaći.

iskvarenim pojedincima te ako u potpunosti napustimo ovaj svijet i svo znanje i istinu sadržanu u njemu, poradi rasprave o apstrakcijama ili fantazijama. Stoga, Aristotelova primarna metoda za otkrivanje istine je indukcija: jer rijetko kad je naše znanje pogrešno ako dolazi iz uključenosti/sudjelovanja u svijetu.

Indukcija se sastoji od dva dijela: spoznaja prvih principa i dedukcija (logički silogizmi) daljnjeg znanja iz prvih principa. Drugi dio je samorazumljiv: to je primjena instrumentalnog uma²⁴. Stoga, „dalje moramo istražiti kako dolazimo do znanja prvih principa i što je sposobnost koja osigurava to znanje.“²⁵ „Kako“ je proces gestalta, a „što“ je agent intelekt. Ovo je potrebno dalje razložiti.

Spoznati prve principe znači spoznati bit ili suštinu ili esenciju ili formu ili ideju ili prirodu neke klase/vrste. Esencija je *causa formalis*. Za onoga tko zna principe, u svakodnevnom govoru se kaže da „zna kako svijet zapravo funkcionira“. To je stoga što je znanje formalnih uzroka istinsko znanje. Pošto su ljudi utjelovljena bića, mi imamo privilegiju osjetiti kada je nešto „lažno“, „bezdušno“ ili „isprazno“ (ili kao što bi dijete iz sedmog razreda osnovne škole reklo za lekcije iz fizike: od njih očekuje „glupost“ i „dosadu“) – a upravo to čovjek univerzalno osjeća kad se susretne sa „znanošću“ izgrađenom posve od materijalnih i eficientnih uzroka: mi osjećamo da nešto fali, a to nešto je suština.

„Kako“ spoznajemo suštinu? Kroz proces gestalta. Kroz življenje u svijetu (pojedinačnosti), kroz djelovanje u svijetu (pojedinačnosti) i kroz promatranje svijeta (pojedinačnosti), mi shvaćamo ono opće/univerzalno iliti esenciju. Ovo nije aktivni proces analiziranja, mjerenja ili eksperimentiranja, već proces „aktivne pasivnosti“: kroz promatranje svijeta, naše osjetilno-opažanje zadržava sjećanja, a naša prikupljena sjećanja čine iskustvo – i naš um stalno prerađuju sva naša iskustva, baš kao što autonomni živčani sustav regulira naše otkucaje srca ispod razine svijesti – i sve to na kraju kulminira u vrlo ugodnom „a-ha!“ trenutku, u instantnoj spoznaji principa: gestaltu. Aristotel objašnjava ovo „podsvjesno“ procesiranje iskustva „baš kao, kad se povlačenje dogodi u bitci, ako jedan vojnik zastane, tako će i drugi, a zatim i treći, sve dok se izvorna postrojba ne obnovi“²⁶ – a kad se obnovi, mi dobijemo iznenadni, intuitivni bljesak razumijevanja/spoznaje/evidencije. Čovjek ne može aktivno proizvesti ovo iskustvo, on ne može izumiti ideje, već mora čekati da one njemu dođu. Na primjer, često se dogodi da, kad smo frustrirani jer ne možemo riješiti neki problem na kojem

---

²⁴ Drugi dio indukcije je svima samorazumljiv jer je to „srednjoškolska logika“.

²⁵ Aristotel. *Posterior Analytics; Topica (Loeb Classical Library No. 391)*. Harvard University Press, 1960., 99b.

²⁶ *Ibid.*, 100a

smo radili satima, odustanemo, odemo se otuširati i najednom – „a-ha!“ Iako ne možemo proizvesti ideje po volji, mi i dalje nismo samo pasivni primatelji: kako bi dobio uvid u principe, čovjek se mora aktivno posvetiti nečemu – bio to predan rad u polju renesansnih studija, bilo to promatranje ptica ili pak liječništvo – nije uopće važno; ono što je od centralnog značaja jest to da kroz godine i godine iskustva, čovjek prikuplja čitavo jedno bogatstvo principa, koji onda mogu biti preneseni na sljedeću generaciju i tako čitavo čovječanstvo prosperira. Ovo je nevjerojatna činjenica života – međutim, kako bi se prosperitet mogao dogoditi, nužno je da se društvo dogmatski drži doktrine objektivne vrijednosti. Samo je jedna laž potrebna da se svo znanje iskvari i onda postupno sruši.

„Što“ je sposobnost ili organ koji nam omogućuje znanje suštine? Svi smo mi rođeni s latentnom sposobnosti koja se zove pasivni intelekt, baš kao što smo svi mi rođeni s latentnom sposobnosti hodanja – i pošto rastemo i razvijamo se postupno, potrebno je vrijeme da se određena sposobnost aktivira, te kasnije usavrši. Pasivni intelekt stoga postaje aktivni intelekt kroz period ljudskog razvoja i u procesu predanog rada (ovdje zbilja možemo reći da se „aktivira“). Aktivni intelekt ili agent intelekt – što su opet samo drugi nazivi za intuiciju iliti nous pod vidom aktivnost/pasivnost – nam omogućuje da shvatimo vlastito iskustvo na višoj razini. „Mi apstrahiramo univerzalne/opće ideje kroz snagu aktivnog intelekta iz pojedinačnih uvjeta.“²⁷ Intuicija je temelj čitave znanosti zato što je ona jedina sposobnost koja nam omogućuje spoznaju prvih principa. „Iz toga slijedi da ne može postojati znanost o prvim principima; a pošto ništa nije nepogrešivije od znanosti, osim intuicije, tada mora slijediti da intuicija zahvaća prve principe. Ovo je bjelodano [...] jer početna točka [ili princip] demonstracije [ili dokazivanja] nije sama demonstracija, a isto tako početna točka znanosti nije sama znanost.“²⁸

Dodatak I

Nakon što smo obrazložili ono „što“ i ono „kako“ spoznaje prvih principa, dalje nam predstoji navesti vrste prvih principa. Njih je četiri – to su četiri uzroka. Međutim, današnje obrazovanje ih je sve reduciralo na egzemplare (formu idealne kvalitete svega što jest, svakog bića – najopćenitiji pojam svakog bića); a estetske je forme posve odbacilo. Tako se studente naširoko uči da je Platonova Ideja/Forma i Aristotelova forma od, npr. stola, „idealni“ stol – tj.

²⁷ Akvinski, Sveti Toma. *Summa Theologica*. Christian Classics, 1981. I, q. 44, a. 3, ad. 3.

²⁸ Aristotel. *Posterior Analytics; Topica.*, 100b

egzemplar²⁹. To nije tako. Ideje ili forme su prvenstveno principi – kao npr. mnogi principi ljudskog ponašanja koje nalazimo u *Retorici*. Aristotel vrlo jasno razlikuje ovo dvoje: „Očito onda mora biti kroz indukciju [gestalt] da stječemo znanje osnovnih premisa [prvih principa], zato što je to također način na koji nam generalne koncepte/opće pojmove [egzemplare] prenosi osjetilno-opažanje.“³⁰

Dok je temelj većine principa osjetilno-opažanje – temelj estetskih formi su osjećaji. Ovdje, naravno, ne pričamo samo o, npr. estetskom egzemplaru „tuge“ ili egzemplaru „bijesa“, već o primordijalnim raspoloženjima koja su dio same zbilje³¹. To je ona kvaliteta „zlosutnosti“ u Prokofjevom Plesu vitezova ili „sudbonosni susret“ u Beethovenovoj sedmoj simfoniji³². Osjećanje estetske forme nije puko subjektivno iskustvo: ono je isto za sve ljude, ali opet vrlo

²⁹ Hoćemo li egzemplare zvat egzemplari ili univerzalije, hoćemo li Platonove Forme pisat velikim slovom, a Aristotelove forme malim slovom, da li su kod jednoga egzemplari realnost izvan ovog svijeta, a kod drugoga dio ovog, realnog, svijeta – sve su to trivijalna pitanja koja odvlače pozornost od suštine, a to su: principi. Uostalom, pa i kod Aristotela egzemplari postoje izvan ovog svijeta, u umu Nepokrenutog pokretača (ako je istina vječna, a on je čisti nous koji misli najsavršenije misli – tad nužno slijedi da on misli egzemplare; jer ako u njegovom umu nisu sve vječne istine, njegovo mišljenje ne može biti savršeno). Čitava njegova egzistencija je vječno „uživanje“ u „a-ha!“ trenutcima. To da on „misli samog sebe“ znači samo da je on čisti akt nousa – on ne promišlja materiju jer kad bi to činio, bio bi sklop nousa i instrumentalnog uma; a instrumentalni um mu ne treba kad odmah ima uvid u sve principe. Čovjek posjeduje obje sposobnosti jer živi u svijetu promjene (ne u vječnosti) i potrebna mu je suradnja tih dviju sposobnosti: nous da spozna formu, a instrumentalni um da naknadno obrađuje materiju – i tokom tog obrađivanja (življenja u svijetu), čovjek spoznaje daljnje forme (koje dolaze intuitivno, a ne direktno putem obrade).

S druge strane, pitanja realnosti ovog svijeta i epistemološke uloge osjetila, su od kardinalne važnosti jer Platonov model vodi u iskvarenu indukciju o kojoj će biti riječ u nastavku ovog rada.

³⁰ Ibid., 100b

³¹ Dreyfus, Hubert L. *What Computers Can't Do: A Critique of Artificial Reason*. Harper & Row, 1972. „Kada smo doma u svijetu, objekti koji imaju značenje, ugrađeni u svoj kontekst referenata, među kojima živimo, nisu model svijeta pohranjen u našem umu ili mozgu; oni su svijet sam [...] Moja sjećanja su pohranjena u poznatom izgledu stolice ili u prijetećem zraku ugla ulice gdje sam jednom bio povrijeđen. Moji planovi i strahovi su već ugrađeni u moje iskustvo nekih objekata kao atraktivnih i drugih kao odbojnih.“ Dreyfus filozofira iz kabalističke paradigme. On nam kaže: ljudsko znanje o svijetu nije u našem umu, već je pohranjeno u svijetu. Kao vještina vožnje bicikla – čim čovjek sjedne na bicikl on se sjeti kako voziti; mi nemamo u našem umu apstraktnu reprezentaciju kako izvršiti svaku i najmanju radnju tokom te vožnje. Naravno, znanje je u našem umu, u našem tijelu, ali i u samom svijetu. Ista dinamika vrijedi i pri spoznaji najobičnijih formi – naš um u apstrahiranju forme „čaše“ postaje čaša, isto kao kad čitamo neku knjigu, mi „postajemo“ ta knjiga. Isto je i pri spoznaji estetskih formi – čovjek kroz svoja osjećanja na tren postaje taj krajolik, taj „zrak“, ta glazba. Ti osjećaji su dio same realnosti – iako, od svih formi, estetske dopuštaju razinu subjektivnosti; ali ona nije toliko drastična kao što bi sofisti voljeli da je. Netko zbog „trauma“ se može više bojati školske zgrade, netko manje – međutim, svi osjećaju „ispraznost“ kad gledaju to modernističko zdanje koje izgleda kao kutija. Kad estetske forme ne bi bile univerzalne, Heidegger ne bi imao šta za reći.

Međutim, kako je to moguće da je znanje u svijetu? Jednostavno: zato što sve u svijetu ima svojstvo transcendentala Istine i zato što nas naša osjetila ne varaju – kad bi nas varala, mi uopće ne bi mogli „nastaniti“ objekte da bi ih spoznali. Naš um (možda bi bilo preciznije reći vid) „nastanjuje“ predmete da apstrahira egzemplare, naše tijelo kroz osjećanja/empatiju „nastanjuje“ osobe, prirodu, melodiju, itd., kako bi nam omogućilo da apstrahiramo estetske forme. Isto tako, čovjek ne bi mogao učiti od drugih, stjecati vještine i imati među-ljudske odnose – svi oni su bazirani na osmozi: čovjek postaje kao drugi, „upija“ stvari od drugih, kako bi kasnije bio više autentično svoj. To je antički pojam mimezisa. To nije imitacija u današnjem smislu mehaničkog kopiranja. To je proces, život.

³² Simfonija br. 7. A-dur, opus 92 – II, Allegretto

osobno. Kroz estetsku formu mi također možemo osjetiti karakter pojedinog čovjeka, kao i duh određenog mjesta i duh određenog vremena. Njoj možemo pribrojati i Duns Škotov *haecceitas*.

Kad ovo znanje ne bi bilo objektivno, umjetnost ne bi bila moguća. Film i glazba jednostavno ne bi „funkcionirali“ – ne bi bilo moguće konstruirati scenu koja bi univerzalno „pogodila“ ljude: jedni bi osjetili jedno, drugi drugo, treći pak treće, itd. Nadalje, primarni razlog zašto je znanje estetskih formi nedostupno ljudima, zašto je ono isisano iz obrazovanja, jest taj što to znanje omogućuje fabriciranje kulture. Ovo je najevidentnije u slučaju popularne glazbe, gdje goleme kompanije³³ imaju repozitorij stoljeća estetskih formi – oni sad točno znaju koje forme će stvoriti „hit“ (tj. glazbu koja izaziva najveću ovisnost, čiju formu sad samo treba ukrasiti u „stilu“ adekvatnom za neko mjesto ili vrijeme).

Estetske forme možemo sažeti u sljedećem principu: Ideje su osjećaji.

Dodatak II

Čovjek može spoznati suštinu i prirodu nečega samo do određene mjere – nije moguće u potpunosti otkriti sve principe nekog znanstvenog polja. Ljudski um nije svemoguć – međutim, čak i ovo što nam je dostupno je već mnogo. U svakom slučaju, puno više nego bilo tko od nas može pretpostaviti. Stoga, pogledajmo sad neke od principa koje je Aristotel iznašao, pogledajmo rezultate njegove metode:

1. „Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει.“³⁴ Riječima nije moguće opisati važnost ove rečenice. Ovo je princip na kojem je počivao čitav jedan svijet. Danas, njega još možemo pronaći samo u tragovima, samo u fragmentima... Obično se ova rečenica prevodi – i to na svim svjetskim jezicima – na sljedeći način: „Svi ljudi teže znanju po naravi.“ [eng. „All men naturally desire knowledge“]. Međutim, da li je Aristotel bio nekakav post-newtonovski filozof prirode ili kakav empirist koji je gledao na čovjeka kao na stroj za grabljenje? Kao na fragmentirani, individualni atom koji „po prirodi“ teži iliti gravitira ka nekom objektu – kao na kakvog automatona, bez slobodne volje, koji je vođen svojim urođenim, požudnim, impulsima? Naravno da ne. Pravi kontekst ove rečenice je sljedeći: ona je rekapitulacija devetnaestog poglavlja druge knjige *Druge Analitike*. Taj kontekst smo gore objasnili. Stoga, prva rečenica Aristotelove *Metafizike*³⁵ je prvi princip čitavog znanja uopće: jer u njoj je sadržan način na

³³ Otprilike pet kompanija kontrolira čitavo svjetsko tržište. Tu nije samo riječ o financijskoj ili fizičkoj moći – tu je primarno riječ o intelektualnoj dominaciji jer ono što te kompanije produciraju uistinu „funkcionira“.

³⁴ Aristotel. *Metaphysics, Volume I.*, 980a

³⁵ Toma Akvinski razlikuje tri intelektualne vrline: 1. Shvaćanje/razumijevanje prvih principa; 2. Znanje – svi prvi principi nekog polja (npr. geografije), te daljnje objašnjenje svih predmeta koje to polje istražuje, prema tim principima (ovo je izvorno značenje riječi ἐπιστήμη [episteme], koja se danas prevodi kao „znanost“ [eng.

koji čovjek spoznaje prve principe (temelj svog znanja). Sad ćemo pokušat dati najjasniji prijevod ove rečenice prema njenom izvornom značenju.

Πάντες ἄνθρωποι – ovo je svima jasno: to znači „svi ljudi“. Nadalje, riječ εἰδέναι je perfekt infinitiv glagola οἶδα, koji znači „znati“ ili „poznavati“. Ta riječ je povezana s glagolom εἶδον, koji znači „vidjeti“, te s imenicama εἶδος (ono što je viđeno) i ἰδέα (ideja, forma), od kojih, naravno, imamo današnji termin „Platonove Ideje“ (jer ih on naizmjenično koristi da bi opisao vječno i nepromjenjivo znanje principa). Stoga, prijevod riječi εἰδέναι jest „uvidjeti“³⁶, u smislu intuitivnog spoznajnog bljeska. Što se tiče pak riječi ὀρέγονται (prvo lice jednine: ὀρέγω – „dohvatiti“, „pružiti“, „ispružiti“ ili „protegnuti“), tu nam nažalost ni jedna riječ iz hrvatskog standardnog jezika neće biti od pomoći – najbliža bi bila riječ „pružati“ ili „čeznuti“, međutim, prva je previše nejasna, dok druga implicira požudu (isto kao i engleska riječ „desire“³⁷). Latinski prijevod Willem van Moerbekea koristi riječ *desiderant*, koja po etimologiji („de-“, što znači „od“ i „sider-“, koji potječe od „sidus“, što znači „zvijezda“) implicira (bez-požudnu) čežnju za zvijezdama (stoga, sama engleska riječ „desire“, kao da je namjerno izvrnuta, jer ona sad implicira instinktivnu, fiziološku požudu). Dakle, jedina riječ koja nam preostaje je kolokvijalizam iz čakavskog narječja: „ćutati“ – koja doslovno znači „šutjeti“, ali i „slutiti“. Ćutanje proizlazi iz naše tjelesnosti, ono je povezano s našim osjetilnim-opažanjima i osjećajima; ćutanje također implicira kontemplaciju, dubinsko promišljanje; ćutanje kao šutnja implicira distancu koja je potrebna za gestalt, naspram aktivne analize. Posljednja riječ, φύσει, u nominativu φύσις, se obično uzima kao „priroda“ ili „narav“ – međutim, primarno, ona znači „izvor“. Za Aristotela, to je izvanjski svijet kao objektivno stvaran – za nas, to su ujedno i transcendentali koji su drevniji od svijeta. Konačno: „Svi ljudi, da bi uvidjeli, ćutaju o izvoru.“ Nije netočno ni reći da čovjek „po prirodi“ teži ovom spoznajnom procesu jer po prirodnom zakonu, koji je u nama, mi smo „ograničeni“ na ovu vrstu spoznaje – čovjek nije anđeo ili Bog da ima direktan i instantan uvid u principe.

2. „Čovjek je po prirodi političko biće; čak i kad ljudi ne trebaju pomoć jedni od drugih, oni, bez obzira na to, žele živjeti skupa. Istovremeno, u zajedništvo ih vežu zajednički interesi,

---

Scientific Knowledge]; 3. Mudrost – znanje prvih principa iz svih oblasti znanja/svih polja znanosti. Stoga, najispravniji prijevod *Metafizike* bi bio *Knjiga Mudrosti*. Međutim, u današnje vrijeme sama riječ metafizika je degenerirala u nekakvo gnostičko značenje: istinski svijet koji je iznad ili ispod iluzornog svijeta fenomena (transhumanističko viđenje svijeta kao kompjuterske simulacije).

³⁶ Nije slučajno da Aristotel u *Metafizici* odmah nakon prve rečenice piše o gledanju i osjetilu vida.

³⁷ Jedini engleski prijevod *Metafizike* koji sam osobno pronašao i koji daje adekvatan prijevod ove riječi je u izdanju Penguin Classics, pod prijevodom Hugh Lawson-Tancreda, iz 1998. Njegov prijevod glasi: „By nature, all men long to know.“ – ovdje je ὀρέγονται preveden kao „long“, što je savršeno, jer ta riječ implicira bez-požudnu čežnju, a ujedno i „izdužavanje“, „pružanje“.

sve dok svatko od njih može ostvariti udio dobrog života. Stoga, dobar život je glavni cilj društva, kako za zajednicu [...] tako i za pojedinca.“³⁸ Ovo je savršen prikaz integrativnog pogleda na svijet: jednom kad čovjek u vidu ima viši cilj, sebičnost (samo ja) i altruizam (samo drugi) iščezavaju i postaju jedno. Baš kao kad, živeći moralan život, čovjek postaje istinski slobodan i autentičan (prateći prirodni zakon, čovjek postaje ono što on suštinski jest³⁹). Isto je i s ljepotom⁴⁰: kad je ljepota cilj nekog djela, „l'art pour l'art“ i „form follows function“ postaju jedno – djelo je sad od koristi za sve, ali ujedno i umjetnički zadovoljavajuće.

Biti „političan“ znači željeti opće dobro i raditi za opće dobro – to je prirodni zakon koji je u svima nama; dokaz tomu je rastući osjećaj ispraznosti uslijed sebičnog i atomiziranog načina života. Nažalost, danas se pod pojmom ζῷον πολιτικόν (zoon politikon) podrazumijeva machiavellističko-darwinistički pogled na čovjeka: kao na sebičnu beštiju koja gleda kako sve oko sebe izvarati⁴¹.

3. „Mladi, u pogledu karaktera, su otvoreni za sve želje i spremni su ići gdje ih one vode. Od tjelesnih želja, oni uglavnom slušaju one koje vode senzualnim užiticima i te želje nisu sposobni kontrolirati. Pošto su prevrtljivi u svojim željama i brzo ih se zasite, oni žude s ogromnim žarom, ali se brzo ohlade.“⁴² Nadalje, „zbog njihove ambicioznosti, oni ne mogu podnijeti omalovažavanja i postaju gnjevni kad misle da im je nanesena nepravda. Oni su častohlepni, ali još više žele pobjedu.“⁴³ Zatim, „lako ih je postidjeti [učiniti da osjećaju sram i krivnju] jer još ne poznaju druge vrijednosti, osim onih socijalnih konvencija po kojima su odgojeni.“⁴⁴ Isto tako, „u ovoj dobi više nego u ijednoj drugoj, oni su naklonjeni svojim prijateljima i pajdašima, zato što uživaju u druženju i ništa još ne sude prema vlastitoj koristi, čak ni svoje prijatelje.“⁴⁵ Aristotelova *Retorika* je puna ovakvih principa i to ne samo vezanih uz karakter mladih. Za današnje znanstvenike, ovako šta je jednostavno: nepojmljivo. Principi su danas devalvirali u „prazne generalizacije“ (znanstvenici drže da nam oni ništa značajno ne

---

³⁸ Aristotel. *Politics* (Loeb Classical Library No. 264). Harvard University Press, 1932., 1278b

³⁹ S druge strane, ako se čovjek prepusti grijehu (destruktivnim porivima), misleći da se pritom oslobađa tiranije „moralnog zakona“, njegov se um pomračuje i on polako, korak-po-korak, gubi iz vida stvarnost pred očima: za njega su sad sve *causa materialis* i *causa efficiens* u svijetu reprezentacije; čak su i formalni uzroci sad tu samo za iskorištavanje, a umjetnost za slavljenje samoga sebe.

⁴⁰ Scruton, Roger. *Beauty.*, str. 21, 22. Tu nam Scruton daje briljantne primjere ovog principa u arhitekturi: Aja Sofiju i stara zdanja donjeg Manhattana.

⁴¹ Naravno, čovjek ima palu narav. Međutim, ako se izostave iz vida finalni uzroci i prihvati se stanje općeg nemoralna kao politička datost – tad se sve političke teorije počinju bazirati na „igrama moći“, u prijevodu: tehnikama eksploatiranja pale naravi čovjeka.

⁴² Aristotel. *Art of Rhetoric* (Loeb Classical Library No. 193). Harvard University Press, 1926., 1389a

⁴³ Ibid., 1389a

⁴⁴ Ibid., 1389a

⁴⁵ Ibid., 1389b

govore o svijetu; prava znanost nema formalne uzroke, samo „uniformnosti prirode“), „predrasude“ (zbog relativizma vrijednosti, dat razuman sud o ičemu je danas nemoralno i sramotno) i „neutemeljene iskaze“ (pošto sve mora biti provjereno [fact-checked] i recenzirano [peer-reviewed], prije nego se za to može reći da je „istina“ – a čak ni onda nitko nije u potpunosti siguran).

4. Vrijeme je da postavimo sljedeće pitanje: ako je aristotelovska znanost⁴⁶ superiornija od današnje, gdje su njezini rezultati u stvarnom svijetu? To je ključno pitanje, a odgovor na njega je nažalost jednostruk: u arhitekturi staroga svijeta. Nažalost, jer je sve ostalo osporeno, obrisano i fabricirano. No, ljepota starog svijeta se još uvijek nije obrisala – bez obzira na to koliko su katedrala i manastira ljudi poput Henrika VIII raspustili i sraznili sa zemljom. Ni jedan moderni filozof danas neće braniti aristotelovsku znanost i boriti se za to da se moderna znanost vrati nazad pod njezino krilo. Zašto? Zato što je čitava povijest filozofije re-interpretirana unutar modernističke paradigme – kad bi htjeli, ne bi znali kako. Nju definiraju tri glavna obilježja: 1. Suparnički sistemi (istine i laži pomiješane i suprotstavljene: realizam/idealizam, objektivizam/subjektivizam, racionalizam/empirizam, kontinentalna/analitička filozofija, um/tijelo, vjera/razum, itd.); 2. Epistemološki obrat (nakon Galileovog teleskopa i Descartesove sumnje, agnosticizam je postao prvi princip filozofije; sad je sve potrebno racionalno utemeljiti; što znači: uz pomoć patološke hiper-racionalnosti instrumentalnog uma); 3. Mit progresa i mit inovacije (već smo gore naveli da su se sve pojedinačne filozofije počele reducirat na „sistem“ odvojen od svih prethodnih filozofija – zatim, pristupa se filozofiji kao da je svaki pojedini filozof sam „izmislio“ svoj sistem da bi osporio sve prethodnike⁴⁷ – u toj Kron/Zeus dinamici, čitava filozofija se razvija: za neke napreduje, za neke ne napreduje, za treće ide spiralnim putem, ali za sve evoluiraju). Studij filozofije je postao mašina za mljevenje zdravog razuma. Poradi čega? Vidjet ćemo u sljedećem poglavlju.

---

⁴⁶ Aristotelovska znanost se zove po Aristotelu jer ju je on prvi „kodificirao“ i to znanje prenio budućim generacijama. Međutim, ona nije „aristotelovska“ u smislu da ju je on izumio. Ta znanost je vječno-ljudska. Čovjek ju je rabio još davno prije Aristotela – čak ju i dan danas prosječan čovjek rabi, makar ne zna za to, jer je ona u samoj prirodi čovjeka.

Pojam „znanost“ je moderni izum koji implicira nekakav instrument za ovladavanje prirode. Aristotelovska znanost je „znanje“ u istinskom smislu te riječi: način na koji se ono stječe, rabi i prenosi.

⁴⁷ U modernizmu otac proždire sina, sin kastrira oca – međutim, od Sokrata, do Platona, do Aristotela, pa sve do Akvinskog, mi ne gledamo uništavanje prethodnika, već njihovu integraciju. Čuvanje istine. Koliko li je samo malo „ega“ u spisima Tome – on kao da ni nije prisutan u vlastitom tekstu. Većina njegove filozofije su njegovi prethodnici, jer njemu je cilj prenijeti istinu, a ne zadobiti slavu.

Sadistički automaton

Nad našim se glavama nadvilo stravično pitanje: Zašto bi itko želio sakriti ili uništiti ovo znanje? – znanje o prvim principima i znanje o moći zdravog razuma? Za sve one koji se usude skinuti veo s modernog svijeta i pogledati – odgovor je bjelodan: zbog požude za dominacijom. Vladajuća klasa, u svojoj pohlepi za totalnom kontrolom, isušila je sve principe (*causa formalis*) iz obrazovanja, znanosti i šire kulture – zašto? – zato da sad ona može stavljat svoje, nove principe, u obrazovanje, znanost i kulturu. Aksiomi i vrijednosti su osnovni instrumenti odgoja. Stoga, ako se čovjeka izkondicionira da usvoji određene principe, on će djelovat na određen način – promijeni princip, promijenio si čovjeka. Prirodni zakon u svima nama zahtjeva da naš um ima stalne principe kako bi mogli ostvariti dobar život (normalan suživot s drugima, rad, prosuđivanje, itd.). Međutim, pošto odgojitelji žele stalno mijenjat masu kako bi ona išla stalno novim smjerovima – oni su morali dokinuti doktrinu objektivne vrijednosti: morali su otići s onu stranu dobra i zla. Bez principa, čovjek nema znanje; bez telosa, on postaje stroj za grabljenje upregnut vlastitom požudom. U toj požudi, masa sad grabi sva zadovoljstva života koju kondicioneri stavljaju pred nju: bio to kapitalistički konzumerizam, bila to socijalistička pohlepa za statusom. „Užitak [je] dublji nego tuga šta je [...] Užitak rad bi da vječno traje.“⁴⁸ Kroz užitak, ljudski organizam se stalno iznova trenira – stoga, potrebno je i stalno mijenjati „ideologiju“ (tj. principe) na objektima požude.

„A oni koji nisu mudri, puk – oni su poput rijeke na kojoj i dalje pliva čamac: a u čamcu sjede svečano i zakrabuljeno procjene vrijednosti.“⁴⁹ Puk ne samo da nije mudar, već pošto nema znanje o principima, za njega se može doslovno reći da ništa ne zna. Suštinsko znanje je znanje o transcendentalima i objektivnim vrijednostima: Istini (prvi principi teologije i filozofije), Dobru (prvi principi etike – koji su ujedno i prvi principi politike, ekonomije i pedagogije) i Ljepoti (prvi principi estetike i svih zanata/profesija).

Problem modernog obrazovanja nije u pristupu „ex cathedra“ (profesori dominiraju studente, koji su samo pasivni primatelji informacija), niti je u pronalasku alternativnih pristupa (student treba postati „kreator“ znanja i aktivnije sudjelovat u nastavnom procesu, itd.) – to su sve kozmetičke promjene. Problem je u suštini, jer je suština modernog obrazovanja: 1. Nabranje (*causa materialis*); 2. Algoritamska procedura (*causa efficiens*). Prva je natrpavanje glava s enciklopedijskim činjenicama i teorijama, koje su tijekom stoljeća postajale sve

---

⁴⁸ Nietzsche, Friedrich. *Tako je govorio Zaratustra.*, str. 299, 300.

⁴⁹ *Ibid.*, str. 104.

apstraktnije. Drugo je šablonsko izvršavanje zadataka – od domaće zadaće do posla, pa sve do smrti. Nema vještine, nema mimezisa.

Moderno je obrazovanje „isprazno“ jer u njemu nema forme i telosa. Preciznije rečeno: vječne istine znanosti i morala su zamijenile promjenjive istine mehanističke-znanosti i pseudo-moral ideologija. Učenje je „teško“, ne zato što ono zahtjeva trud i rad, već zato što je čitav kurikulum baziran na kontra-intuitivnom i stoga bolnom načinu usvajanja gradiva: memoriziranju činjenica i sistematiziranju (pretjeranoj upotrebi instrumentalnog uma). „Gdje su stari inicirali, novi samo 'kondicioniraju' [uslovljavaju]. Stari su se odnosili prema svojim učenicima kao što se odrasle ptice odnose prema svojoj mladunčadi kad ih uče letjeti; novi se odnose prema njima više kao peradar prema mladim pticama – čineći ih takvim ili ovakvim za svrhe o kojima ptice ne znaju ništa. Ukratko, staro je obrazovanje bilo propagacija, novo je samo propaganda.“⁵⁰

Osnova modernog obrazovanja je moderna znanost, a moderna znanost je, prema Nietzscheu, rođena iz nepatvorene volje za moć:

„Postoji nešto što ujedinjuje magiju i primijenjenu znanost, dok ih istodobno razdvaja od 'mudrosti' ranijih doba. Za davne mudrace, kardinalni problem je bio kako povinovati dušu stvarnosti, a rješenje je bilo: znanje, samo-disciplina i vrlina. Za magiju i primijenjenu znanost istovjetno, problem je kako podčiniti stvarnost željama čovjeka: rješenje je tehnika; a obje, u primjeni te tehnike, su spremne počiniti djela do sada smatrana odvratnim i bezbožnim – poput iskopavanja i sakaćenja mrtvih.

Ako usporedimo vrhovnog trubača nove ere (Bacona) s Marlowljevim Faustom, sličnosti su frapantne. Pročitat ćeš kod nekih kritičara da Faust žudi za znanjem. U stvarnosti, on to gotovo i ne spominje. Ne želi on istinu od vragova, nego zlato, puške i djevojke.“⁵¹

Moderna znanost je instrumentalni um, odsječen od vlastitog tijela, koji u idealnom svijetu reprezentacije obrađuje materijalne i eficientne uzroke. Nitko više ne vidi stvarnost pred sobom jer nema znanje suštine, znanje o principima⁵². Nije slučajno da liječnik ne vidi

⁵⁰ Lewis, C. S. *The Abolition of Man.*, str. 23.

⁵¹ *Ibid.*, str. 77.

⁵² Iz ovog se razloga također toliko inzistira na kvalifikacijama, recenzijama i referencama. Nitko više ne rabi vlastita osjetila da spozna istinu – moderni čovjek vjeruje svojim očima samo ako vidi negdje pečat autoriteta. To je isto kao da kad vidimo da lopov mlati staricu ne bi li joj ukrao novac i mi pomislimo da to što sad osjećamo uznemirenost, to je samo naš subjektivni doživljaj. Tko će reći kako ispravno postupiti? Možda je ispravno pomoći starici, možda je ispravno zvati nadležne vlasti, možda je ispravno ništa ne učiniti, itd. Kad je u pitanju istina, dobro i ljepota – mi ih spoznajemo zdravim razumom jer su naši osjećaji i osjetila odraz objektivnog poretka: kako moralnog tako i znanstvenog. Naravno, oni se mogu iskvartiti od grijeha i lošeg obrazovanja koje dresira ljude da

pacijenta, nego monitor, nalaz, itd. – pristojnost i „human“ pristup je samo retorička kamuflaža „stručnjaka“ koji vjeruje drugom „stručnjaku“ – on zna samo izvršavat svoju algoritamsku proceduru: kad je X daj ovo; kad je Y daj nešto drugo. Uskoro, on više neće biti potreban, zamijenit će ga apsolutna abominacija instrumentalnog uma: umjetna inteligencija. Od čovjeka se radi stroj, da bi ga zamijenio stroj. Stoga, pogledajmo sad malo bolje taj instrumentalni um.

Instrumentalni um ne može proizvesti znanje jer on barata samo s onim što je već otprije znano: on izgrađuje „novo znanje“ iz komadića. Na primjer, da bi otkrio što je toplina, on mora enumerirati sve pojedine slučajeve topline ili mora „secirati“ toplinu do u najmanje čestice. Jednom kad iscrpi sve materijalne uzroke, on okreće svoj pogled prema eficientnim uzrocima, tj. čistoj upotrebi/koristi: stoga, toplina sad postaje tok termalne energije. Međutim, što je termalna energija? To je kinetička energija i potencijalna energija čestica nekog objekta ili sustava. A što je energija? Energija je ili kapacitet za rad ili transfer (s jednog tijela na drugo) rada. Stoga, energija je ništa drugo nego kvantifikacija *causae efficiens* – koja se doslovno prevodi kao „radni/djelatni uzrok“. Međutim, zašto bi itko želio kvantificirati sve potencijalne i radne sile bića (svega što postoji)? Vrlo jednostavno: kako bi mogao iskoristavati sve što postoji. Energija je kvantiteta eksploatacije. Ona je potencijalna količina iskoristivosti nečega ili mjera uništavanja nečega. Toplina je mjera sile koju objekt ispušta kad ga uništavamo kroz zagrijavanje – u konstrukciji toplotnih mašina, znanstvenici mjere koliko neke stvari moraju uništiti kroz zagrijavanje da bi ona proizvela mehaničku energiju – a mehanička energija je opet eksploatacija nečega kako bi se proizveo rad. Energija ne postoji. Energija je, kako to kaže Nietzsche, fikcija koja omogućuje znanstvenicima kontrolu nad prirodom – a ta je kontrola inherentno destruktivna. Kad netko kaže da je sve energija, ono što on zapravo govori jest: sve je iskoristivo. Međutim, ovaj proces „očuvanja“ ne može ići do u vječnost: postoji točka u kojoj će sve biti destruirano. Kao što vidimo iz primjera topline, instrumentalni um nam ne može dati istinsko znanje – umjesto suštine, iz njega dobivamo samo enumeraciju/nabrajanje i upotrebu (destrukciju).

Instrumentalni um je poput fantazije⁵³, koja „kreira“ na način jukstapozicije (kombiniranja već postojećeg) i inverzije. On kategorizira: izjednačuje sve članove nekog seta

---

ne vjeruju vlastitom tijelu i zdravom razumu. Ovdje je još bitno naglasiti da se ljudi boje upotrijebiti vlastiti zdrav razum zbog socijalnog pritiska – zato Nietzsche naziva moral Europe svog doba „moralom stada“: svakodnevica životinje stada se sastoji u potrazi za sitnim koristima i užicima, laganju, glumatanju i tapkanju po partijskoj liniji. Čovjeka, kao Božju kreaciju, se uspjelo reducirati na takvo ruglo, zato što vladari, u vlastitom odbacivanju objektivnih vrijednosti, su počeli mrziti čovjeka. Užitek i socijalni pritisak: dva osnovna odgojna instrumenta.

⁵³ McGilchrist, Iain. *The Master and His Emissary*., str. 408. „[Fantazija] 'kreira' novine re-kombinirajući na nov način ono što je već znano, ne kao što to imaginacije čini, dopuštajući da nešto što smo mislili da znamo bude po prvi put zaista otkriveno. [Fantazija] je poput onih dječjih knjiga sa stranicama podijeljenim na tri dijela, u kojima

i onda uređuje različite setove po hijerarhijskoj taksonomiji. On definira: reducira jednu pojedinačnu stvar na drugu pojedinačnu stvar (nečija svijest je njegov mozak), ili jednu pojedinačnu stvar na svojstvo te pojedinačne stvari (neki čovjek je dvonog), ili jednu pojedinačnu stvar na set pojedinačnih stvari (ova katana je japanski mač). On analizira: vadi stvari izvan konteksta (ne može pojmiti estetsku formu perioda u kojem je tekst napisan), sve doslovno shvaća (ne može apstrahirati formu iz materije riječi), te slijepo slijedi riječ zakona (umjesto finalnih uzroka, on vidi samo moć i korist – npr. čovjek je božji rob – kako bi ostvario svoj skriveni politički motiv – u ovom slučaju: koristio iskrivljenu teologiju kako bi dominirao druge). Svi ovi procesi jednostavno ne mogu roditi principe: oni mogu samo uzeti ono što je već otprije znano i to dalje secirati, kopirati ili ispremještati. Instrumentalni um nam ne može dati znanje o prirodi nečega ili o nečijem karakteru – instrumentalni um samo prerađuje suštinu koju je dobio od zdravog razuma – a da bi zdrav razum uistinu bio „zdrav“, on se mora temeljiti na utjelovljenosti: osjetilnom-opažanju i osjećajima⁵⁴. Shodno tome, ako se naš um odsječe od tijela i prirodnog svijeta, nas se baca u zatvor arhontske virtualne realnosti – bezdan svijeta reprezentacije: čisti bitak. Psihološki rečeno: šizofreniju⁵⁵.

Ako nas naša osjetila varaju, to znači da nas je Bog namjerno stvorio defektnima ili nas je stavio u svijet koji nije predviđen za nas – možda je ipak ovaj svijet nespoznatljivi pakao, a naša tijela tamnice u koje nas je stavio slijepi tiranin: Jaldabaot. Agnosticizam u pogledu izvanjskog svijeta i osjetila otvara vrata svim herezama⁵⁶. Tako sve gnostičke sekte svoju osnovu pronalaze u transmutaciji: bitak-bivanje-bitak. Čitav svijet su prvo sveli na bitak (stvarnost i tijelo su mehaničke iluzije – reprezentacije instrumentalnog uma) – zatim su ljudsku težnju za bivanjem zadovoljili kroz stavljanje formalnih i finalnih uzroka u Pleromu, te ih tako učinili gotovo nespoznatljivim – ponovno su uspostavili bitak (novi poredak) u obliku tajnih kodova, crtanja sigila i ritualnim žrtvovanjima prema naptucima vrhovnog svećenstva jer samo

---

možeš izumiti novu životinju stavlajući zajedno glavu deve, tijelo foke i noge koze. Ona proizvodi, putem pouzdanih izuma inverzije i nasumične jukstapozicije, novost umjetnog, bizarnog, neprirodnog i prijetećeg.“

Slična dinamika je i u vezi imitacije (mimesis) naspram kopiranja. Za prvu, kao i za rast, osobni razvoj i stjecanje vještine, potrebno je prepustiti se vremenu, procesu – tokom rada, tokom druženja, tokom čitanja, jednostavno: tokom življenja u svijetu – čovjek polako stječe vještinu, postaje kao svoji prijatelji i usvaja vrijednosti iz knjiga. Ovo nije mehanički proces kopiranja, gdje čovjek gubi svoju individualnost i postaje kao drugi. Ne, upravo u procesu imitacije, čovjek dobiva na autentičnosti – ovo je paradoks života isti kao i s tradicijom i prošlosti: što više čovjek traga u starinu, više njegove misli dobivaju na originalnosti.

⁵⁴ Za ovo je također potrebno dogmatski se držati doktrine objektivne vrijednosti: jer objektivna realnost vanjskog svijeta proizlazi iz objektivne stvarnosti Transcendentalne Istine.

⁵⁵ McGilchrist, Iain. *The Master and His Emissary*. Poglavlje: Descartes and Madness, str. 332 – 335.

⁵⁶ Nekoć davno, herezom ili filozofskom greškom se smatralo one doktrine, koje jednom kad se usvoje i krenu primjenjivati, vode u apsolutnu destrukciju čovjeka – to nije ovo današnje shvaćanje greške kao neke trivijalne ili apstraktno pogreške: filozof X je pogriješio u logici mišljenja pa ga je filozof Y ispravio; netko je napravio grešku u računanju, u gramatici, nije naveo sve pojedinosti nečega, itd.

ono zna nespoznatljive finalne uzroke. Sve savršena shema obmane podanika (koji su sad bezglava masa za preoblikovati i energija za usmjeravati) u svrhu zadovoljenja pobuda svećenika.

Instrumentalni se um također aktivira pri požudi, frustraciji, strahu i stresu: u onim trenucima kada čovjek želi ugrabiti ono što mu je nedohvatljivo. Stoga, grijeh vodi u svijet reprezentacije i eksploataciju drugih.

Tlön

Sad je već jasno što se dogodi kad vječnost krenemo obrađivat instrumentalnim umom. Međutim, što se dogodi kad zdravim razumom pokušamo spoznati promjenjivost? Tada Tlön iz Borgesovih *Fikcija* postaje stvarnost.

Hume je naglasio da Berkeleyjevi argumenti, iako ni u najmanjoj mjeri ne dopuštaju osporavanje, ne ulijevaju ni najmanje povjerenje. Taj je proglas u potpunosti točan s obzirom na zemlju, u potpunosti netočan s obzirom na Tlön. Nacije su tog planeta, prirodene, idealistične. Njihov jezik i one stvari koje proizlaze iz njihovog jezika – religija, književnost, metafizika – pretpostavljaju idealizam. Za ljude Tlöna, svijet nije amalgam *objekata* u prostoru; on je heterogena serija nezavisnih *akata* [djelovanja] – svijet je uzastopan, temporalan, ali ne prostorani. Pretpostavljeni *Ursprache* Tlöna, iz kojeg „trenutni“ jezici i dijalekti proizlaze, nema imenice: postoje bezlični glagoli, modificirani jednosložnim [mono-silabičnim] sufiksima (ili prefiksima), koji funkcioniraju kao prilozi. Na primjer, ne postoji imenica koja odgovara našoj riječi „mjesec“, ali postoji glagol koji bi na hrvatskom glasio „mjesečiti“ ili „zamjeseči“⁵⁷. „Mjesec se uzdigao iznad rijeke“ glasi „*hlör u fang axaxaxas mlö*“, ili, kao što Xul Solar sažeto prevodi: *Iznad je, iza tećenja, mjesečilo*.

Ovaj princip važi za jezike južne hemisfere. Na sjevernoj hemisferi [...], osnovna jedinica nije glagol, nego jednosložni [mono-silabični] pridjev. Imenice su formirane nizanjem pridjeva. Ne kaže se „mjesec“; kaže se „zračno-sjajno iznad tamno-okruglo“ ili „meko-jantarno-nebesko“ ili bilo koji drugi niz.⁵⁸

Ovime je savršeno opisana filozofija bivanja. Jednom kad se stave okovi promjene na zdrav razum, sve postaje ili stanje ili zbivanje bez ikakve stabilnosti. Filozofi bitka sve interpretiraju

⁵⁷ Na hrvatskom ne mogu svi sufiksi/prefiksi biti jednosložni.

⁵⁸ Borges, Jorge Luis. *Collected Fictions*. Penguin Books, 1999., str. 72, 73.

iz instrumentalnog uma, dok filozofi bivanja iz svojih osjećaja, iz utjelovljenosti. Prvi princip njihove filozofije, osim implicitnog principa da vječnost evoluirala, jest isti onaj kao i kod matematičara Tlōna, „[koji] su učeni da čin zbrajanja mijenja konačan zbroj.“⁵⁹ Upravo zbog tog principa – „pažnja mijenja objekt promatranog“ – oni ne mogu estetske forme (a samo se njima bave) jasno izreći.

Svi filozofi koji se dogmatski drže onoga da „najviše istine mogu biti izrečene samo kroz poeziju“ su upravo filozofi bivanja koji ne mogu kategorizirati ono što doživljavaju. Heideggerova fenomenologija je gotovo identična sa Schopenhauerovom estetikom – iako imaju dijametralno suprotne terminologije i filozofska polazišta – obojica se bave proučavanjem estetskih formi: prvi u vidu psiholoških arhetipova, drugi u vidu Goetheovog Urphenomenona.

Sva ova uvjerenja proizlaze iz Kabale. Sva moderna filozofija i sva moderna umjetnost i sva moderna znanost, također. Racionalizam, empirizam, idealizam, analitička filozofija, kontinentalna filozofija, moderna psihologija, sociologija, itd. – sve: Kabala⁶⁰. To je stoga što Kabala sadrži znanje o svim moćima čovjeka i to ne samo o sposobnostima racionalne duše o kojima je ovdje riječ. Međutim, u njoj samoj su sve one izvrnute – baš kao instrumentalni um i zdrav razum – i pomiješane s lažnim finalnim uzrocima, tako da kabalistu omogućuje da ih koristi za upražnjenje vlastitih požudnih nagona (za svaki prigovor morala, on sad ima „čestit“ odgovor). U potpunosti pokušati shvatiti Kabalu je isto kao i pokušati shvatiti um Sotone – ne samo da je to nemoguće, već u tom procesu čovjek potpada pod kontrolu vlastite volje za moć. Time, kao što Lewis kaže, čovjek kontrolira prirodne sile (kako vanjskog svijeta, tako i drugih ljudi), a za uzvrat on sam biva kontroliran od istih tih „prirodnih“ nagona.

Kabala je magija. Magija pozna sve uzroke osim finalnih. Jedan od ključnih aspekata magije je kontrola i dominacija tuđih umova. Prvi vid ove dominacije je sila: netko postavi „dogmu“ i naredi ti da je to i samo to istina. Drugi vid dominacije je klasična sofistika: karizma i retoričke smicalice ne bi li se nekoga uvjerilo u laž. Treći vid, je vid magije: ona djeluje kroz

---

⁵⁹ Ibid., str. 76.

⁶⁰ Stoicizam, kao filozofija koja je dominirala čitavo Rimsko Carstvo, je također Kabala. Zato je ona danas opet postala popularna. Nije to samo zbog dualnog aspekta stvarnosti koji imamo i kod Spinoze i kod Schopenhauera, nego zato što je skriveni cilj te filozofije izdresirati čovjeka da postane poslušni atom golemog sistema, opsjednut vlastitim socijalnim statusom. U treniranju samog sebe – iz neobrađenog kamena u savršen ashlar – u javnim sramoćenjima, u kontroli vlastitih emocija, u vježbanju govorništva i kontrole publike, u prihvaćanju svog trenutnog stanja, itd. – čovjek postaje odsječen od drugih ljudi za koje bi trebao mariti i osjećati iskrenu emocionalnu povezanost, on počinje biti opsjednut samim sobom i načinom na koji se prezentira drugima, postaje vrlo manipulativan i neiskren u međuljudskim odnosima... I najbitnije: čovjek postaje indiferentan u ključnim trenucima kad bi trebao moralno djelovati – jer sad, on se boji izgubiti status koji ima (pa makar to opravdao bilo kojim izgovorom).

princip analogije. „Sredstvo spoznavanja mrtvih formi jest matematički zakon. Sredstvo razumijevanja živih formi jest analogija. Tako se razlikuju polarnost i periodičnost svijeta.“⁶¹ Analogija je spoznajna metoda koja također izaziva gestalt: kad upoznaš rat, spoznat ćeš mir – parabola o razmetnom sinu, itd. Ona zahtjeva iskustvo dviju ili više stvari koje su potpuno ili donekle oprečne. Nju ne treba pomiješati s usporedbom, koja uzima svojstva jednog objekta i uspoređuje ih sa svojstvima drugog objekta – to je čisti instrumentalni um. Ovdje mislimo na zdravorazumsku spoznaju koja se događa uslijed iskustva: na intuitivni bljesak. S njom se spoznaju vječne, „statične“ i nepromjenjive forme kao i sa indukcijom – nema ništa loše u analogiji. Međutim, analogija može biti zloupotrijebljena ako je jedan analogijski oponent dijelom lažan ili potpuno lažan, ili ako su oba dijelom lažna. Ovo je nemoguće u pogledu izvanjskog svijeta, ali je itekako moguće kad je u pitanju obrazovanje, čitanje knjiga i druženje s manipulatorima. Tada zdrav razum postaje „bolestan um“, „zagađen um“ – jer upravo je ovo dijalektika zagađivanja uma: dvije ili više izmiješanih istina i laži se objedini u višem gestaltu, da bi kasnije analizom instrumentalnog uma shvatili kontradikcije tog polu-istinitog principa, te da bi konačno polu-istinit princip i njegovu kontradikciju ujedinili u još višem gestaltu.

Stoga, da bi magija djelovala na razini države, jedan oponent mora biti istinit, a drugi mora biti lažan,⁶² međutim, ako čovjek istovremeno prihvati i laž i istinu, njegov će nous proizvest iskvarene principe. Pošto je ovo proces koji je donekle nepredvidiv, on ovisi o karakteru i kapacitetu pojedine osobe, pojedinog grada i pojedine države da izrodi nove principe. „Duh“ određenog mjesta će proizvest drugačije principe od „duha“ drugog mjesta. Zato se, na primjer, u Hrvatskoj još uvijek gleda većinom negativno na abortus, međutim, u New Yorku je većina indiferentna kad je u pitanju moralnost abortusa. Isto vrijedi i na razini sveučilišnih rasprava, recimo o etici – s nemoralnim čovjekom nije moguće diskutirati o etici jer on ne poznaje ili nema praksu prvih principa morala; stoga, svi zaključci koji će izniknuti iz te diskusije bit će destruktivni. Ovaj dijalektički proces između istine i laži moguće je kontrolirati ako se kontrolira opći moral neke populacije. Duh naroda ili nous individue će producirati forme koje su bliže istini ili bliže laži u ovisnosti o razini tradicionalnog morala.

---

⁶¹ Spengler, Oswald. *Propast zapada: Obris jedne morfologije svjetske povijesti, Svezak prvi*. Demetra, Zagreb, 1998., str. 10. Spengler je, kao i Nietzsche, filozof i bitka i bivanja, a čitava njegova metoda povijesnog istraživanja je bazirana na tzv. „Goetheovoj znanosti“ – koja je antipod Newtonovoj znanosti. Dvije glave koje hrane trbuh istog orla. Bivanje i bitak.

⁶² Kad su u pitanju sami sistemi-opponenti onda su najčešće oba mješavine laži i istine (baš kao: bitak vs. bivanje).

Odsjaji u kromu

Koristi li Nietzsche magiju? Itekako. Čitava njegova filozofija se bazira na tome da dominira um čitatelja, kako bi njegov pogled na svijet postao jedini pogled čitatelja. Prvi korak koji poduzima u tom projektu je uništenje znanja starog svijeta: od Sokrata do Akvinskog. On to čini na način da „um“ iliti nous reducira na instrumentalni um, a aristotelovsku indukciju na kartezijansku epistemologiju odsječenu od tijela.

„Pitate me što je sve kod filozofa idiosinkrazija?... Na primjer njihovo oskudijevanje u historijskom smislu, njihova mržnja spram same predodžbe bivanja, njihov egiptizam. Oni vjeruju da nekoj stvari iskazuju čast kad je dehistoriziraju, sub specie aeterni – kad od nje učine mumiju. Sve čime su se filozofi tisućljećima bavili bile su pojmovne mumije; ništa zbiljskog nije živo izišlo iz njihovih ruku. Kad ta gospoda idolopoklonici pojmova obožavaju, oni usmrćuju, prepariraju – kad obožavaju, oni svemu postaju opasni po život. Smrt, mijena, starost, baš kao i rađanje i rast za njih su prigovori – čak opovrgnuća. Ono što jest, to ne biva; ono što biva, to nije... Pa ipak svi oni, makar iz očaja, vjeruju u [bivanje]. Ali buduće da ga nikako ne mogu dohvatiti, traže razloge zašto im se ono uskraćuje. „Mora biti da su privid i varka ono što nas priječi da spoznamo biće: gdje li se krije varalica?“ – „Imamo ga“, uzvikuju oni sretno, „to je osjetilnost! Ta osjetila, koja su i inače tako nemoralna, varaju nas u pogledu istinskog svijeta. Pouka: riješiti se varke osjetila, bivanja, historije, laži – historija nije ništa doli vjerovanje osjetilima, vjerovanje lažima. [...] Biti filozof, biti mumija, predstavljati monotono-teizam mimikom grobara!“⁶³

Čitavo poglavlje „Um“ u filozofiji iz *Sumraka idola* je vulkanska erupcija kabalističke konfuzije: sofistika na najvišem nivou. Međutim, njegovo svođenju istinske filozofije na bitak, bilo je vrlo privlačno budućim generacijama, pa su ga u tome dalje vjerno slijedili Heidegger (zaborav Bitka⁶⁴; nemogućnost metafizike), Derrida (*phallogocentrisme*), Dreyfus i McGilchrist.

---

⁶³ Nietzsche, Friedrich. *Sumrak idola; Ecce Homo.*, str. 17.

⁶⁴ Važno je naglasiti da je za Heideggera Bitak, odnosno *Sein*, spoj bitka i bivanja. U ovisnosti o odgovoru na pitanje „kako?“ – u ovisnosti na tip pažnje koji pridajemo svijetu – mi otkrivamo drugačiji aspekt *Seina*. Kroz obitavanje, kroz življenje u svijetu, nama se otkriva bivanje. S druge strane, ako pristupamo svijetu iz analitičke perspektive, tražeći jasnoću i preciznost, tad ne samo da skrivamo i zaboravljamo bivanje, već polako uništavamo čitav Bitak. Sad, neki interpretatori bi rekli da je čitav *Sein* samo bivanje, a bitak naša vrsta otkrivanja *Seina*, koja je, opet, negativna. Trivijalne distinkcije.

Jednom kad se uništi istina, dobro i ljepota, što nam preostaje? Za Nietzschea, samo eficientni uzroci, samo volja, samo moć, samo dionizijski ples. „Kada se sve što kaže 'dobro je' ospori, ono što kaže 'ja želim' ostaje.“⁶⁵

„A znate li i što mi je taj „svijet“? Da vam ga pokažem u svom zrcalu? Ovaj svijet: čudovište [energije], bez početka, bez kraja, čvrsta, mjedena veličina snage, koja se ne povećava, ne smanjuje, koja se ne troši nego tek pretvara, kao cjelina nepromjenjivo velika, kućanstvo bez izdataka i gubitaka, ali isto tako i bez priraštaja, bez prihoda, okružena „ničim“ kao svojom granicom, ništa rasplinjujuće, rastrošeno, ništa beskrajno protegnuto, nego kao određena snaga umetnuta određenom prostoru, i to ne prostoru koji bi negdje bio „prazan“, dapače kao snaga posvuda, kao igra sila i silnica istodobno jedno i mnogo, hrpeći se ovdje i smanjujući istodobno ondje, more uzajamno jurišnih i naplavnih sila, mijenjajući se vječno, vječno sliježući se, uz silne godine ponovnog vraćanja, uz oseku i plimu svojih preoblika, iz onih najjednostavnijih gručići u najmnogštvenije, iz onog najtišeg, najukočenijeg, najhladnijeg u ono što je najvećega žara, najveće divljine, sebi samom ponajprotuslovnije, pa se onda opet iz tog obilja vraćajući kući nečem jednostavnom, iz te igre protuslovlja nazad sve do slasti sazvučja, potvrđujući sebe još i u toj jednakosti svojih staza i godina, blagoslivljajući sama sebe kao ono što vječno nanovo mora dolaziti, kao neko bivanje koje ne poznaje zasićenja, ni dosade, ni umornosti –: taj moj *dionizijski* svijet vječnog stvaranja sama sebe, vječnog razaranja sama sebe, tajanstveni taj svijet udvostručenih sladosti, to moje „onkraj dobra i zla“, bez cilja ne leži li cilj u sreći kruga, bez volje nema li kakav prsten dobre volje za se, – hoćete li *ime* za taj svijet? *Rješenje* za sve njegove zagonetke? I neko *svjetlo* za vas, vi najskrovitiji, najsnažniji, najnezastrašeniji, vi najponoćniji? – *Ovaj je svijet volja za moć – i ništa osim nje!* I vi sami ste ta volja za moć – i ništa osim nje!“⁶⁶

Pio X⁶⁷ je razotkrio tri osnovna principa na kojima počiva čitava moderna filozofija; sva tri, također nalazimo kod Nietzschea. Princip agnosticizma i princip evolucije smo već obradili,

⁶⁵ Lewis, C. S. *The Abolition of Man.*, str. 65.

⁶⁶ Nietzsche, Friedrich. *Volja za moć.*, str. 496, 497.

⁶⁷ Pio X. *Pascendi Dominici Gregis*. Sveta Stolica, 08. 09. 1907. Libreria Editrice Vaticana.

https://www.vatican.va/content/pius-x/en/encyclicals/documents/hf_p-x_enc_19070908_pascendi-dominici-gregis.html Agnosticizam (br. 6); Vitalna imanentnost (br. 7); Evolucija (br. 13). Ovim doktrinama se nije samo opravdalo uništavanje kršćanske vjere i tradicije, već i uništavanje mnogih ključnih tekstova zapadne filozofije (kao što smo već vidjeli s Aristotelovom *Metafizikom*). Ove doktrine opravdavaju stalno mijenjanje akademskih kurikuluma, stalno izmišljanje novih studija i stalnu re-interpretaciju tradicije. Ovim se pravdaju stalno novi prijevodi, uvodi i gomile fusnota/nota unutar samog teksta – sve to zagađuje stare tekstove, stvara konfuziju i čini da čitatelj više ne vidi izvorni tekst od interpretacije (koja je uvijek politički motivirana); a rijetko tko još zna čitati starogrčki i latinski...

stoga preostao nam je još samo princip vitalne imanentnosti. Ovaj svijet, ako ga promatramo kao čudovište energije, nije ništa drugo nego spolna energija – „Big Bang“. Volja za moć je seksualna energija. Ta kozmička energija bez koje ništa ne može živjeti, koja je (kod Nietzschea) život sam i sve što jest, se u hinduizmu naziva Prana, u drevnoj Kini su ju znali pod nazivom Qi ili Chi – u moderno doba, ona je „nanovo otkrivena“ kao Orgon kod Wilhelma Reicha i kao Elan Vital kod Henri Bergsona. Iz ovoga proizlazi Nietzscheova doktrina sublimacije koja čini osnovu njegove psihologije (i nju Freud kasnije preuzima) – ona glasi: fiziologija prethodi logici. Isto kao i drugi filozofi bivanja, Nietzsche priznaje samo osjećaje, samo instinkte. Ono više nastalo je iz onog nižeg. „Spolni [se] nagon sublimirao u ljubav (amour – passion).“⁶⁸ Askeza više nije u službi štovanja Boga (post kojim se umrtvljuju nagoni, kako bi čovjek bio bolji prijatelj Bogu), već u službi čovjeka: čin sebe-prezira kojim netko re-kreira samog sebe radi stjecanja moći⁶⁹.

Hoćemo li tu stati? Pasti u vječni ponor dionizijskog bivanja? Naravno da ne. Sad ponovno slijedi bitak. Već u sublimaciji vidimo da se svijet polako rekonfigurira nakon uništenja. Sad slijedi: doktrina ranga.

„Nema ni „duha“ ni uma ni mišljenja ni svijesti ni duše ni volje ni istine: sve same fikcije, koje su neupotrebljive. Nisu posrijedi „subjekt“ i „objekt“, nego određena životinjska vrsta što uspijeva samo uz stanovitu relativnu *ispravnost*, prvenstveno *pravilnost* svojih zamjedaba (tako da može kapitalizirati iskustvo)...

Spoznaja radi kao *oruđe* moći. Pa je jasno kao na dlanu da raste svakim viškom moći...

Smisao „spoznaje“: valja tu pojam, kao i pri „dobru“ ili „lijepu“, uzimati strogo i usko antropocentrično i biološki. Da bi se održala određena vrsta – i rasla u svojoj moći – mora u svojoj koncepciji realnosti obuhvaćati toliko toga što se može proračunati i što ostaje jednako, da se po tome može konstruirati shema njezina ponašanja. *Korisnost održanja*, *nipošto* kakva apstraktno-teorijska potreba da se ne bude prevaren, stoji kao motiv iza razvoja organa spoznaje... oni se razvijaju tako da je njihovo promatranje dovoljno da nas održava. Drugačije: *mjera* htijenja spoznavanja ovisi o mjeri rasta *volje*

---

⁶⁸ Nietzsche, Friedrich. *S onu stranu dobra i zla: Predigra filozofiji budućnosti*. AGM, Zagreb, 2002., str. 117.

⁶⁹ Nietzscheanska askeza je temelj čitave moderne „self-help“ industrije. Pošto više nema objektivnih vrijednosti, čovjek je slobodan gledati, ne samo druge, već i samoga sebe kao masu koju će on oblikovati za svoj osobni, viši cilj. Tako netko samoga sebe preodgaja, re-programira usvojene vrijednosti i samoga sebe kondicionira za drugačije ponašanje – sve kako bi bio efektivniji u zarađivanju novca (*Think and Grow Rich*), kako bi se uspeo na više ešalone društva (*How to Win Friends and Influence People*), kako bi otključao istinski potencijal svog uma (*The Secret, Kybalion*), itd. Ta askeza je tu samo zato da čovjek od samoga sebe učini efikasniji stroj za grabljenje.

za moć vrste: toliko realnosti vrsta zahvaća zato da bi njome zagospodarila, da bi je uzela u službu.“⁷⁰

Kao i pri kartezijanskoj rekonfiguraciji svijeta nakon skepse, osjećamo da ovdje nešto nedostaje, nešto je duboko uvrnuto... Relativizam nam sad otkriva svoje pravo lice – to nije doktrina „sve prolazi“, to je surova doktrina eksploatacije. Iako ne postoji „jedna“ istina, neke istine su ipak bolje od drugih – sve u ovisnosti od snage i superiornosti uma iz kojeg dolaze – odnosno, iz snage kojeg tijela/fiziologije dolaze – odnosno, iz snage čije volje dolaze. Kao što Huxley i svi drugi perenijalisti kažu: „Znanje je funkcija bića.“⁷¹ U velikom lancu bivanja, svi su sada poredani prema razini moći: pojedinci, grupe, kulture, rase. Svijet koji je zaboravio objektivne vrijednosti, sad je pod vlašću onih koji su iznad vrijednosti. Ljudsko je društvo, na univerzalnoj razini, pretvoreno u hijerarhiju laži, skrivenih doktrina i parazitizma. Ono više ispija rad/energiju onog nižeg i pri tom ga laže kako bi ostalo poslušno. Dmonska hijerarhija se eksternalizirala u svijet. Ljubav je zamijenjena požudom: *libido dominandi*. „Ne smije se imati izbora: ili gore – ili dolje, kao crv, izrugan, uništen, zgažen. Protiv sebe valja imati tirane da se bude *tiraninom*, tj. *slobodan*. Nije mala prednost imati nad sobom stotinu Damoklovih mačeva: tako se uči plesati, tako se dolazi do 'slobode kretanja'.“⁷² U grebanju za novac, status i moć, ljudima se polako pomračuje um – Istinu se žrtvuje za laž, za fikciju koja će omogućiti veću snagu u izrabljivanju drugih – tako svaki stepen ove hijerarhije vodi u sve veću i veću demenciju – sve do vrha. Na najvišoj razini, pronalazimo um, toliko poremećen od strasti da više uopće ne vidi objektivnu stvarnost, samo svijet reprezentacije: potpuno netočan, ali nedokučivo inteligentan u svom dizajnu koji omogućuje apsolutnu kontrolu.

Sad, vladajuća klasa, kako to navodi Lewis, da bi istinski bila slobodna, mora u svojoj šaci držati čitavo čovječanstvo – to je jedini izlaz iz dmonske hijerarhije. Međutim, „ili smo racionalni duh, dužan zauvijek slušati apsolutne vrijednosti [Istine], ili smo obična priroda koja se gnječi i reže u nove oblike za zadovoljstvo gospodara koji ne mogu, po hipotezi, imati drugi motiv osim njihovih vlastitih 'prirodnih' impulsa.“⁷³ Bijeg je za elitu iz hijerarhije nemoguć – ali, u svojem strastvenom bunilu, ona to ne želi čuti – njene uši sada trebaju slatke laži. Ona želi snivati nadčovjeka, kako bi nastavila parazitirati...

---

⁷⁰ Nietzsche, Friedrich. *Volja za moć & Slučaj Wagner; Nietzsche contra Wagner*. Naklada Ljevak, Zagreb, 2006., str. 244.

⁷¹ Huxley, Aldous. *The Perennial Philosophy*. Chatto & Windus, 1947., str. 1.

⁷² Nietzsche, Friedrich. *Volja za moć*., str. 368.

⁷³ Lewis, C. S. *The Abolition of Man*., str. 73.

„Vazda nam se navraća jedno pitanje, pitanje možda napasno i hudo: neka bude kazano u uši onima koji imaju pravo na takva upitna pitanja, najsnažnijim dušama danas, koje najbolje i vladaju same sobom: ne bi li, što se sad više po Europi razvija tip „stadne životinje“, bilo vrijeme da se napravi pokus s načelnim umjetnim i svjesnim *uzgojem* nasuprotnog tipa i njegovih vrlina? I ne bi li tek za sam demokratski pokret bila neka vrsta cilja, otkupljenja i opravdanja kad bi došao netko tko bi se njime poslužio – i to tako da uz njegovu novu i sublimnu oblikovanost ropstva (– to na kraju mora biti europska demokracija) izumi konačno još i ona viša vrst vladalačkih i cezarskih duhova, koja bi se postavila na nj, njega bi se držala, njime se uzdigla? Za nove, dosad nemoguće, za *njezine* nedoglede? Za *njezine* zadaće?“⁷⁴

Kako bi se to uzgajanje vršilo? „Zakonodavni morali su glavno sredstvo kojim se od ljudi može oblikovati što se god mili kakvoj stvaralačkoj i dubokoj volji: uz pretpostavku da takva umjetnička volja najvišeg ranga posjeduje u rukama silu te svoju stvaralačku volju može provoditi tijekom dugih razdoblja, u liku zakonodavstva, religije i običaja.“⁷⁵ Vrijednosti više nisu vječne, one su sad puki instrument u rukama filozofa, ili, kako to Nietzsche kaže, tog cezarovskog nasilnika kulture. Moralni i nemoralni aspekti ljudske prirode su izmiješani i pretvoreni u „porive“, „instinkte“, koje vladari znaju aktivirati i kanalizirati: masovno poticanje seksualne devijantnosti postaje isto kao i fabriciranje svetih ukazanja. Povrh toga, kao što je već rečeno, elita je zabranila istinsko znanje (formalne uzroke), te ga zamijenila polu-istinama i lažima kako bi upravljala masom prema svojim željama.

Nietzsche je prije više od sto godina pisao: „Bliži se, neotklonjivo, krzmajući, strašno poput sudbine, velika zadaća i pitanje: kako da se upravlja Zemljom kao cjelinom? I čemu treba gojiti i uzgajati „čovjeka“ kao cjelinu – a ne više kakav narod, kakvu rasu?“⁷⁶ Danas znamo da je taj cilj gotovo nadomak ostvarenja. Stoga, sad počinjemo vidjeti jasniju sliku modernog čovjeka. Moderni čovjek je mašina (set vrlo preciznih sposobnosti i potencijalnih funkcija) i izvor energije (fluktuirajući emocionalni impulsi i volja koja se realizira u fizičkom i intelektualnom radu). Ovu mašineriju, koja je čovjek, fino podešava veća mašinerija: „kroz eugeniku, prenatalno kondicioniranje, te kroz obrazovanje i propagandu [medije, marketing, odnose s javnošću, itd.] zasnovane na savršenoj primijenjenoj psihologiji.“⁷⁷ Ova energija, koja je čovjek, kanalizira se u širu društvenu mašineriju kako bi učvrstila tu totalitarnu strukturu. U

---

⁷⁴ Nietzsche, Friedrich. *Volja za moć.*, str. 455.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Lewis, C. S. *The Abolition of Man.*, str. 59.

suštini, čovjek je dinamo koji pretvara želje svojih kondicionera, kroz vlastite sebične pobude, u djelovanje koje služi sistemu. Ovo ne znači da je sve determinirano, bar ne još. Slobodna volja i dalje postoji, međutim, isto kao i „lijenost“, na nju sistem gleda kao na „prosipanje energije“. U idealnoj tehnokratskoj utopiji, poredak bi bio tako savršeno postavljen (kroz upotrebu neuro-tehnologija i postavljanje „smart grida“⁷⁸), da bi svaka ljudska odluka, sve do one najsitnije, hranila sistem. Baš kao što naše mišljenje, jednom kad je ubačeno u armaturu bitak/bivanje, hrani svaku novu makinaciju naših vladara.

Igne Natura Renovatur Integra

Ovaj isti *perpetuum mobile*, koji je moderni svijet, taj *Ouroboros*: on je nekoć davno već bio na zemlji – ta zvijer, s one strane dobra i zla⁷⁹. Međutim, prije dvije tisuće godina, dogodio se njen krah. Od tada, iz podzemlja, isti duhovi – slobodni duhovi – koji su konstruirali poganski stroj, grade svoju novu utopiju. Temelj tog sistema, iz osvetničke poruge, nazvali su Njegovim imenom.

Ovdje leži skrivena teleologija. Nadčovjek je nemoguć iz istog razloga iz kojeg je i vječno kretanje mašine nemoguće – jednom kad djelujemo iz volje za moć, sve što ugrabimo i konstruiramo, to nužno degenerira. Grijeh vodi u destrukciju, bez obzira koliko ona polagana bila. Međutim, u svim devijacijama slobodnih duhova, vrijedi obratno pravilo: negacija je kreativna. Sve su ovo ponovljeni zakoni očuvanja energije: gnostičke legende o Svetom gralu; eliksir mladosti; kamen mudraca; γνῶσις (gnosis); svjetlo; apoteoza; nirvana; kristos-lucifer svijest⁸⁰; nadčovjek; apsolutni duh; tehnokratska utopija. Baš kao što kod Nietzschea ono više

---

⁷⁸ Schwab, Klaus. *The Fourth Industrial Revolution*. Currency, 2016., str. 120 – 172. Schwab nam ovdje iznosi rezultate istraživanja pod nazivom *Deep Shift – Technological Tipping Points and Social Impact*, provedenog 2015. nad više od 800 direktora i eksperata iz informacijskog i komunikacijskog tehnološkog sektora. Rezultati istraživanja pokazuju postotak konsenzusa ispitanika oko toga hoće li se određene tehnološke prekretnice (koje će nas odvesti u Četvrtu industrijsku revoluciju) dogoditi do 2025. godine. Čitatelj ih sam može provjeriti. No, nama su ovdje od najvećeg interesa: „The Internet of and for Things“ (str. 137), „Smart Cities“ (str. 142), „Big Data for Decisions“ (str. 144), „Artificial Intelligence and Decision Making“ (str. 149) i „Neurotechnologies“ (str. 170).

⁷⁹ Zaratustrina antropologija je poganska antropologija. Isto kao što je i progres modernog svijeta zapravo povratak nazad, u prošlost, u paganizam. Zaratustra nam govori da je sve tijelo: i duh i duša. Duša je mašina (*causa materialis* – kao nakupina bioloških impulsa i društveno uvjetovanih obrazaca ponašanja: moralna savjest, seksualni impulsi, sposobnost prosuđivanja, prihvaćanje vrijednosti sekularnog humanizma, itd.); duh je energija (*causa efficiens* – volja i impulsi u akciji). Pogano svećenstvo je također oblikovalo i usmjeravalo masu, samo drugim metodama – bogovima u mitu, arhitekturi, ritualu, itd. Jedan poganski bog je ništa drugo nego kompleks estetskih formi, kojega neugledna rulja imitira (mimézis), te pritom neznajući izvršava volju svećenstva koje ga je izumilo. Dok je sam svećenik pod vlašću „prirodnih“ impulsa koji su ga nagnali da izumi ta božanstva.

⁸⁰ Peterson, Jordan Brent. *Maps of Meaning: The Architecture of Belief*. Routledge, 1999., str. 304, 305.

nastaje iz onog nižeg, kod Hegela sublacija polu-istina vodi u progres, tako i u teoriji evolucije život nastaje iz požude.

Heraklitovska vječna vatra ne obnavlja svijet; a upravo je na njoj zasnovana sva tehnologija nastala nakon Prve industrijske revolucije koju je stvorila neutaživa volja za moć kako bi njome porobila čitavo čovječanstvo – prvo ga učinila ovisnim o njezinim „blagodatima“, a onda ga odvela u vječnu destrukciju.

Očigledno, ovdje je ključno pitanje života. Odgovor je na njega nekoć bio: ljubav i milost. Bog. Jednako kao što je Bog kroz ljubav aktivan i u ljudskoj povijesti: njegovom milošću, zlo se pretvara u dobro (baš kao u priči o Josipu i njegovoj braći); to nije lukavstvo demonskog uma⁸¹ koje te iskoristi za svoje svrhe, a zatim odbaci – to je ljubav koja čisti crna srca i vodi ih u vječni život. Samo kroz veći čin dobra se zlo može ispraviti. Stoga, ne treba čuditi da je tek u deističkoj Francuskoj – kad je postalo društveno prihvatljivim odbaciti katoličku doktrinu kreacije, prema kojoj Bog drži čitav svijet od nastanka vremena – Émilie du Châtelet ponovno otkrila zakon očuvanja energije.

---

⁸¹ Hegelov „*Die List der Vernunft*“

Zaključak

„Zaratuštra je stvorio tu najkobniju zabludu, moral.“⁸² Tako nam govori Nietzsche i pri tom – laže? Jer moral je bio prije nego je čovjek postao. Međutim, na kraju drugog doba, godine 3184, „Zoroastres magicam repperit.“⁸³ Ona je oduvijek bila skriveni, tajni nauk filozofa – „Najviše, Najpotpunije i Najbožanstvenije znanje prirodne filozofije.“⁸⁴ Drugi Zaratuštra je došao da dovrši posao prvog – ne da razotkrije „pravu istinu“ monoteizma – već da uspostavi poganski poredak svijeta za vijekove. Prvi je svoju tajnu zaveo u moral, drugi u relativizam – i pri tom je morao osporiti jedinu religiju koja se usudila reći: „Quoniam omnes dii gentium daemonia.“⁸⁵

Samo je Bog kreator. Čovjek ne može stvarati iz ničega – to je iluzija romantizma i prevara okultista. Čovjek može jedino otkriti ili izopačiti. Međutim, učiniti izopačenje primamljivim i na taj način zavesti ljudsku masu da se povine tvojoj volji – to je umijeće estetičara, svakog majstora velikog stila. Njihova sirovina su sposobnosti ljudske duše, a njihovo oruđe estetske forme i vrijednosti: znanje o dobru i zlu. Prvi korak svakog od njih, pa tako i Nietzschea, jest podčiniti Istinu i Dobro vlastitom senzibilitetu, vlastitoj umjetničkoj volji – ono što njihova imaginacija postavi, to sad postaje *visio beatifica*⁸⁶. Nakon toga slijedi alkemija bitka i bivanja. Njome Nietzsche deformira dušu čitatelja kroz tri etape:

Ljudski um zatvara u kavez bitka; kritikom Sokrata, zapadnog „intelektualizma“ i ismijavanjem učenjaka, on zavodi čitatelja da prihvati epistemologiju koja kastrira sposobnost zdravog razuma da spozna formu i telos. Tu čitatelj implicitno prihvaća princip agnosticizma: ljudski um je ograničen na fenomene – predstave, manje ili više objektivne – on nikad neće moć spoznati stvarnost samu. Sad slijedi druga etapa: pošto istinsko znanje nije moguće pronaći u izvanjskom svijetu, čitatelj je ponukan vratiti se u sebe – γνῶθι σεαυτόν, kao što je pisalo na ulaznom trijemu Apolonovog svetišta u Delfima. U spoznaji stvarnosti primat nad umom sad

⁸² Nietzsche, Friedrich. *Sumrak idola; Ecce Homo.*, str. 173.

⁸³ Izidor Seviljski, Sveti. *The Etymologies of Isidore of Seville.* Cambridge University Press, 2006., str. 131. „Zaratuštra otkriva magiju.“

⁸⁴ Crowley, Aleister. *The Book of the Goetia of Solomon the King.* The Society for the Propagation of Religious Truth, Inverness, Scotland, 1904., str. 6.

⁸⁵ Biblia Sacra. *Douay-Rheims & Clementina Vulgata.* Baronius Press, 2013., Psalam 95:5 „Svi bogovi pogana su demoni.“

⁸⁶ Sve što ljudska imaginacija može dokučiti je propadljivo, jer dolazi od datosti naših osjetila, tj. od onoga što nije vječno (jer njihov je objekt kontingentna materija – ono stvoreno, a ne Stvoritelj sam) – stoga, sve vizije koje estetičari postavljaju pred čovjeka nužno potpadaju u zakon očuvanja energije. Slijedeći njih, čovjek ne ostvaruje sreću i mir, već samog sebe polagano uništava. Ti ideali – iliti: vrhovne ideje dobra – kao nadčovjek, nirvana, itd. su navedeni u prethodnom poglavlju. Zato je prethodno bilo rečeno da magija ne pozna finalne uzroke i da su svi njezini finalni uzroci laži – točnije, svi njezini ciljevi su niža ili najniža dobra – zemaljski plodovi koje je Kain žrtvovao jer je bio vjeran zemlji.

imaju osjetila, osjećaji i volja. To je princip vitalne imanentnosti: „misli su sjenke naših osjećaja – uvijek mračnije, praznije, jednostavnije od njih.“⁸⁷ Pošto je narav tih spoznajnih alata i njihovih objekata promjenjiva, svo znanje postaje nestabilno: ono se stalno iznova treba mijenjati i prevladavati. Suština stvarnosti sad postaje princip evolucije: ples, rat i igra. Izvan kaveza bitka Nietzsche postavlja dionizijsko bivanje. Sad, da bi ičemu dali objašnjenje, mi moramo poći od osobnog iskustva, od osobne egzistencije – to objašnjenje, više ili manje saopćivo drugima, je potrebno stalno iznova obnavljati jer ono vremenom neminovno zapada u neautentičnost i zaborav (stoga što riječi umrtvljuju izvorno iskustvo). Nadalje, da bi otkrili bit, temelj bilo čega, mi opet moramo poći od osobnog iskustva, koje Nietzsche sad univerzalizira u volju za moć. Iz te nepatvorene volje, koja je ništa drugo nego *libido dominandi*, izrasta Istina, Dobro i Ljepota – izrasta sama predodžba Boga. Dobro ovime ima udjela u zlu, a zlo u dobru. Čuje se odjek riječi Hermesa Trismegistosa: „inferiora superioribus et superiora inferioribus respondent“⁸⁸ Konačno, dolazimo do zadnje etape: povratak bitka, ponovno zgrušnjavanje. Čitatelj je sad bačen u novi poredak, gdje je sve rangirano prema snazi osobne volje za moć. Istina je sad vječno-mijenjajuće mišljenje moćnika, a Dobro vječno-usavršavanje tehnika eksploatacije. U tom svijetu gdje sve je mijena, jedina je konstanta: radost borbe za prevlast.

Ovime je Nietzscheova magija finalizirana. On je sad od čovjeka načinio predatorski stroj za grabljenje koji će samog sebe rekreirati i druge preodgajati po naređenju vlastite volje; po naređenju bilo kojeg od svojih poriva. Međutim, što je poriv⁸⁹? Naviknuto djelovanje prema nižem dobru. Ono nije „prirodno“ – u smislu: dio ljudske naravi – ne, ono je životinjsko, ono je ispod ljudske prirode. Jer čovjek je razumsko biće i time istinski slobodan i autentičan kad sluša naredbe vlastitog razuma, koji uvijek seže ka najvišem dobru. Nietzsche je ovim, kao i svi magovi, druge unizio u beštije, a samog sebe pretvorio u zvijer. Konačni sud nad estetičarima je isti kao i nad kraljem Tira, onim koji je gledao svijet iz zmajevog oka: „Et elevatum est cor tuum in decore tuo; perdidisti sapientiam tuam in decore tuo.“⁹⁰

Moderni Levijatan nad čitavom ljudskom rasom čini ono što Nietzsche čini nad čitateljem. Kroz modernu znanost i skepticizam, uništeni su formalni, a time i finalni uzroci –

⁸⁷ Nietzsche, Friedrich. *Radosna znanost.*, str. 124.

⁸⁸ Bacon, Roger. *Secretum Secretorum*. Clarendon Press, 1920., str. 115. „Niže odgovara višem, a više nižem.“

⁸⁹ Ili: instinkt, pobuda, požuda, impuls. Ukratko: grijeh.

⁹⁰ Biblia Sacra. *Douay-Rheims & Clementina Vulgata.*, Ezekiel 28:17 „Uzoholi se srce tvoje zbog ljepote tvoje; izgubio si mudrost svoju u ljepoti svojoj.“ Iz ponosa, estetičar samoga sebe stavlja na mjesto Boga; po njegovoj imaginaciji i po njegovoj volji sve se treba ravnati. Time on žrtvuje Istinu i Dobro kako bi ovladao drugima – kroz poriv za eksploataciju drugih njegov se um pomračuje – i tu on sam postaje rob svog ponosa, svoje estetske vizije, svoje ljepote.

čovjek je zaboravio Riječ (negira se moć ljudskog uma da spozna formu, nema više ljudske naravi, pa tako i prirode bilo čega; stvarnost duhovnog svijeta je izvrnuto u praznovjerje) i Dobro (svo djelovanje sad postaje svrha za sebe). Kroz ideologije estetičara (bila to evolucija, bio to nietzscheanizam, ili pak određene religije ili duhovni pokreti kao New age) i modernu kulturu, čovjeka se zavodi da štuje samoga sebe, da stavi sebe na mjesto Boga, čime on postaje sluga vlastitih instinkta. Time njegovu volju, u trećem koraku, suvremena država kanalizira u svrhe o kojima on ništa ne zna. Levijatan je sad vlasnik svih prava i on ih daje čovječanstvu – kako ona prava koja čovjek po prirodi zaslužuje, tako i prava na grijeh i devijacije koje sustav izumi – kako bi ga upravio na izvršavanje požude vladara.

Nasuprot svemu ovome stoji upravo ono što ovaj rad nastoji obraniti, a to je predrenesansni katolicizam. Jedino u njemu nalazimo puni izričaj Objektivnog Poretka iliti Prirodnog Zakona, koji nam „pruža opći ljudski zakon djelovanja⁹¹ koji nadilazi, kako podanike, tako i vladare. Dogmatsko pridržavanje [doktrine] objektivne vrijednosti je nužno za samu ideju vlasti koja nije tiranija ili poslušnosti koja nije ropstvo.“⁹² Time je ujedno i jedino moguć odgoj koji neće biti uzgoj: umjesto deformiranja čovjeka i izvrtanja njegove prirode poradi volje za moć vladara stoji kultivacija ljudske duše koja za cilj ima istrenirati i usavršiti čovjekov um da ide k najvišoj Istini, a njegovu volju da ide k najvišem Dobru – ukratko, onomu čemu čovjekova razumska duša po prirodi teži. Cilj je odgoja nekoć bio uzdići čovjeka do vrhunca za kojeg je on predviđen: Boga. Ovo je ujedno i čitava pedagoška uloga Boga u ljudskoj povijesti: izvest čovjeka iz progonstva nazad u njegov pravi dom – Zlatnu Vječnost.

---

⁹¹ Akvinski, Sveti Toma. *Summa Theologica*. I-II, q. 95, a. 2, co. Kao što Akvinski kaže: ljudski zakon, da bi bio valjan, mora imat svoj temelj u Prirodnom Zakonu (stoga, ujedno i u zdravom razumu jer njime spoznajemo moralne principe), kao dijelu Vječnog Zakona.

⁹² Lewis, C. S. *The Abolition of Man.*, str. 73.

Literatura

- Akvinski, Sveti Toma. *Summa Theologica*. Christian Classics, 1981.
- Aristotel. *Art of Rhetoric (Loeb Classical Library No. 193)*. Preveo J. H. Freese, Harvard University Press, 1926.
- Aristotel. *Metaphysics, Volume I (Loeb Classical Library No. 271)*. Preveo Hugh Tredennick, Harvard University Press, 1933.
- Aristotel. *Nicomachean Ethics (Loeb Classical Library No. 73)*. Preveo H. Rackham, Harvard University Press, 1934.
- Aristotel. *Politics (Loeb Classical Library No. 264)*. Preveo H. Rackham, Harvard University Press, 1932.
- Aristotel. *Posterior Analytics; Topica (Loeb Classical Library No. 391)*. Preveli Hugh Tredennick i E. S. Forster, Harvard University Press, 1960.
- Augustin, Sveti Aurelije. *Patrologiae Cursus Completus*, Svezak 38. J.-P. Migne, 1841.
- Bacon, Roger. *Secretum Secretorum*. Clarendon Press, 1920.
- Biblia Sacra. *Douay-Rheims & Clementina Vulgata*. Baronius Press, 2013.
- Borges, Jorge Luis. *Collected Fictions*. Preveo Andrew Hurley, Penguin Books, 1999.
- Crowley, Aleister. *The Book of the Goetia of Solomon the King*. The Society for the Propagation of Religious Truth, Inverness, Scotland, 1904.
- Dreyfus, Hubert L. *What Computers Can't Do: A Critique of Artificial Reason*. Harper & Row, 1972.
- Goethe, Johann Wolfgang i Eckermann, Johann Peter. *Conversations of Goethe with Johann Peter Eckermann*. Preveo John Oxenford, De Capo Press, 1998.
- Huxley, Aldous. *The Perennial Philosophy*. Chatto & Windus, 1947.
- Izidor Seviljski, Sveti. *The Etymologies of Isidore of Seville*. Preveli S. A. Barney, W. J. Lewis, J. A. Beach i Oliver Berghof, Cambridge University Press, 2006.
- Lewis, C. S. *The Abolition of Man*. HarperOne, 2001.
- McGilchrist, Iain. *The Master and His Emissary: The Divided Brain and the Making of the Western World*. Yale University Press, 2012.
- Nietzsche, Friedrich. *Radosna znanost*. Preveo Davor Ljubimir, Demetra, Zagreb, 2003.
- Nietzsche, Friedrich. *S onu stranu dobra i zla: Predigra filozofiji budućnosti*. Prevela Dubravka Kozina, AGM, Zagreb, 2002.

- Nietzsche, Friedrich. *Sumrak idola; Ecce Homo*. Preveo Davor Ljubimir, Demetra, Zagreb, 2004.
- Nietzsche, Friedrich. *Tako je govorio Zaratustra: Knjiga za svakoga i ni za koga*. Preveo Danko Grlić, Mladost, Zagreb, 1983.
- Nietzsche, Friedrich. *Volja za moć & Slučaj Wagner; Nietzsche contra Wagner*. Preveo Ante Stamać, Naklada Ljevak, Zagreb, 2006.
- Peterson, Jordan Brent. *Maps of Meaning: The Architecture of Belief*. Routledge, 1999.
- Pio X. *Pascendi Dominici Gregis*. Sveta Stolica, 08. 09. 1907. Libreria Editrice Vaticana.
- Schwab, Klaus. *The Fourth Industrial Revolution*. Currency, 2016.
- Scruton, Roger. *Beauty*. Oxford University Press, 2009.
- Spengler, Oswald. *Propast zapada: Obris i jedne morfologije svjetske povijesti, Svezak prvi*. Preveo Nerkez Smailagić, Demetra, Zagreb, 1998.

Sažetak

Suvremeno eklekticističko razotkrivanje skrivene teleologije nietzscheanske antropologije

Nije tajna da Nietzsche smatra kako je svrha svega: volja za moć. Sve što živi, ne teži tome da tek opstane – život sam mora vječito samoga sebe prevladati. Stoga, svrha je čovjeka – Nadčovjek: oni najotmjeniji, u zanosu k tom svjetlu, stavljaju vlastiti život na kocku, a ostatak – ta golema ljudska biomasa, grabeći sitna zadovoljstva, opravdanje svog postojanja pronaći će u tome što će biti parazitirana od onih viših, kako bi ju preoblikovali i usmjeravali po svojoj volji, sve dok se ne rodi: Antikrist. Nije ni tajna da je naš svijet, nietzscheanski svijet. Međutim, da li ova teleološka konstrukcija krije još okultniji, još strašniji, cilj? Koji su antropološki mehanizmi kojima bi se taj cilj ostvario? Kako bi odgovorio na ta pitanja, ovaj rad neće koristiti specifični sistem, već principe nađene kod raznovrsnih autora i filozofskih sistema.

Ključne riječi: Nietzsche, antropologija, eklekticizam, teleologija, volja za moć, nadčovjek

Summary

Modern Eclectic Unveiling of the Hidden Teleology of Nietzschean Anthropology

It is not a secret that Nietzsche deems the purpose of everything to be: the will to power. Everything that lives does not merely strive for survival – for life is that which must always overcome itself. Therefore, the purpose of man is – the Overman: the noble few, in their ascent towards this light, will place their own lives on the dice, and the rest – the vast human biomass, while grasping for petty pleasures, will find the justification for its existence in being parasitized by those that are higher, so that they can continually reform and channel the mass according to their own will: up till the birth of the Antichrist. Neither is it a secret that our world is a Nietzschean world. However, does this teleological construct hide even more occult, more horrifying, goal? What are the anthropological mechanisms with which this goal would be achieved? In order to answer these questions, this work will not employ a specific system, but principles found in various authors and philosophical systems.

Key words: Nietzsche, anthropology, eclectic, teleology, will to power, overman